

ילקוט וזהליו

72 שנה למדינת ישראל

גיליון מס' 69

אב תש"פ - אוגוסט 2020

בהוצאת: האיגוד העולמי של יוצאי ווהלין, המרכז בישראל
היכל יהדות ווהלין, רח' כורזין 10, גבעתיים 53583
טלפון: 03-5717621, פקס: 03-7321605

העורך הראשון: יהודה מרין ז"ל
וחברי המערכת: בוריס בריק ז"ל
אברהם ביבר ז"ל

המערכת: יוסף גליצקי
ציפי קרליין

עריכה: ציפי קרליין

עריכה לשונית: טובה פרידלנד

מאמרים, כתבות, שירים, דברי זכרון, רשמי מסע ותמונות
יתקבלו בברכה.

ניתן להעביר אל מזכירת המערכת גב' זהבה ויסברג:

wohlinorg@bezeqint.net

עיצוב: רויטל אביב
הדפסה: דפוס שלמה לוי בע"מ 052-5471060

תוכן עניינים

4	מכתב ועידת התביעות
5	קול קורא להגשת עבודות הנצחה
6	דבר יו"ר האיגוד
7	עיריית גבעתיים, יום הזיכרון לשואה ולגבורה / מר רן קוניק, ראש עיריית גבעתיים
9	הדלקת נרות בשמם, ללא נוכחותם, של שורדי השואה, תושבי גבעתיים
11	דבר נציגת איגוד יוצאי ווהלין ערב יום השואה תש"פ 2020 / ענת מזל-טוב
13	אזכרה שנתית לכלל יהודי ווהלין, תשע"ח - דברי הדור הצעיר
15	אזכרה שנתית לכלל יהודי ווהלין, תשע"ט - דברי הדור הצעיר
17	המפגש המרגש של יוצאי רובנו ווהלין / שניאור זלמן שניאורסאהן
20	גלויות ששלח זאב לובשים אל אחותו שרה בארץ
	עולמות שחרבו
23	שאצק בוערת / שלמה פרגל
24	מזלאזנה לבית אלעזרי, קורותיה של משפחת שליפשטיין / ד"ר חיים שלו - שליפשטיין
27	החיים בקיבוץ הכשרה בפולין - לקראת עלייה לארץ ישראל / בת ציון (טורצ'ניוק) שושני
29	לזכר דב והניה טורצ'ניוק / דוד קרימלובסקי
31	מספר לאימי זיוה גורוצר מרפאלובקה שבאוקראינה / רותי פיין
	מסעות לווהלין
34	מסע שורשים לאוקראינה / אלכס גבע
	פרטיזנים ולוחמים יהודים
37	הלוחם הנועז איזיק פירט / אברהם אפלבוים
39	הזכות להלחם / ויקטור מריאנובסקי
45	המדור לחיפוש קרובים / רות בקי-קולודני
50	ספרים חדשים

ועידת התביעות CONFERENCE ON JEWISH MATERIAL CLAIMS AGAINST GERMANY, INC.
 Website: www.claimscon.co.il • 93480 ירושלים • Tel.: 02-6712711 • פקס: 02-6712731 • מל" • Beit Ha'umot, 101 Derech Hevron, Jerusalem 93480 • redisrael@claimscon.org

נשיא תפקידים

ידיב ראש
 ג'וליום (יודיה) ברמן
 יושב ראש הוועד המנהל
 ראובן מרחב
 גובר
 דומן קנט
 סגן נשיא ראשון
 נתן שרנסקי
 סגן נשיא
 קולט אביטל
 אנדרו בייקר
 אברהם בידרמן
 אפרים דובדבני
 מנחם הכהן
 בן הלפרין
 אלן ג'ייקובס
 סלומון קרון
 ברוך שוב
 יוסף ווילף

הצוות הבכיר

מנכ"ל
 גרג שניידר
 ראש מטה
 אריה בוכיינסקי
 סמנכ"ל הפעול
 מייקל אלמן
 סגן נשיא לישראל
 שלמה גור
 עוזרת מנכ"ל
 קרן דוילינג
 עוזרת מנכ"ל לצמ"א /
 מנהל הקצאות מוסדיות
 מרים ויינר
 נציג בישראל
 אברהם פרסלר
 מנהל הארגון הישראלי
 דומן הלר
 נציג בגרמניה
 רודיגר מהלר
 מנכ"ל, ישראל
 ריצ'רד טננב'רג
 יועץ בכיר, ישראל
 צבי שבר
 יועץ בכיר להשבת רכוש
 איוון דובברג
 מנהל יחסי ציבור
 הילארי קסלר-גורדין
 סמנכ"ל כספים
 ג'וזף ברגר
 חשבת
 איימי מוראר

י"ב בניסן התש"פ
 4 באפריל 2020

לכב'

מר יאיר אפל
 אגוד עולמי של יוצאי ווהלין, המרכז בישראל
wohlinorg@bezeqint.net

אני שמחה להודיעכם כי ועידת התביעות, בשיתוף עם מרכז הארגונים, אישרה הקצבה בסך 16,866 ₪ כסיוע מוועידת התביעות לארגונכם עבור שנת 2020. בשבועות הקרובים יופקד לחשבון הבנק של ארגונכם תשלום בסך 4338 ₪, המהווה כ-50% מההקצבה שאושרה לארגונכם. המחצית השנייה של ההקצבה תשולם לאחר קבלת דו"ח הוצאות ודו"ח על פעילות הארגון לקראת סוף 2020. בגלל הסיטואציה, אנו יודעים שיתכן ויהיה קושי לדווח על כל ההוצאות לשנת 2020 ויתכן שהפעילות בארגונכם תצומצם. כמוכס, נראה איך נתקדם כשנגיע לשם. בשל הנסיבות, המשרד שלנו בדרך חברון 101 בירושלים סגור כרגע, ואנו עובדים מהבית. לכן עד להודעה חדשה אבקש לשלוח לי עותקים מקוונים בלבד של העלוניו ומידע שוטף אודות פעילויות תרבות, הזמנות לימי זיכרון, טיולים ואירועים של הארגון, כפי שיתקיימו. אנחנו יודעים כי יתכן והפעילות תהיה מוגבלת עד להודעה חדשה.

אנו מבקשים כי תפרסמו את דבר התמיכה של וועידת התביעות, כולל הלוגו, בעלוניו ובכל פרסום אשר אתם שולחים לחברי הארגון. בנימה אישית אני רוצה להגיד שאני יודעת שתקופה זו אינה פשוטה, ומלאת דאגה. אני דואגת איתכם וחושבת עליכם, ואשמח לשמוע מכם אחרי החג בטלפון המשרדי 02-671-2711, שלוחה 4. אני גם שמחה להודיע שבעזרת ה' באמצע יולי אני אמורה לצאת לחופשת לידה למספר חודשים, ואף לגבי זה אעדכן אתכם על מחליפה.

בהזדמנות זאת אאחל לכולכם ולכל חברי הארגון חג פסח שמח! ועידת התביעות שמחה להיות שותפה בעבודה החשובה שאתם עושים למען חברי ארגונכם נפגעי הנאצים.

בכבוד ובברכה,
 בת שבע פורת

העתק: מר שלמה גור, סגן נשיא לישראל, ועידת התביעות
 גב' קולט אביטל, יו"ר מרכז הארגונים

האיגוד העולמי של יוצאי ווהלין

המרכז בישראל (פ"ר)

WORLD ASSOCIATION OF WOLYNIAN JEWS IN ISRAEL

קול קורא להגשת נושאים לכתיבת עבודות הנצחה לשנת 2021

קהל היעד: תלמידים בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה וסטודנטים באוניברסיטאות ובמכללות יוצאי קהילות ווהלין

איגוד יוצאי ווהלין מעודד תלמידים, בכיתות ז'-י"ב וסטודנטים באוניברסיטאות ובמכללות, להגיש הצעות לנושאים להכנת עבודות שינצחו את קהילות ווהלין אשר הושמדו בשואה.

התחומים:

- עבודת שורשים שתכלול סיפורי משפחה, אירועים, הישרדות, הצלה, עלייה לארץ.
- ראיונות עם שורדים ו/או יוצאי העיריות שיכללו סיפורים אישיים וזיכרונות. אפשר הקלטות בליווי תמליל.
- רשמי ביקור בוהלין. חוויה אישית + תמונות ו/או סרט.
- מחקרים שעוסקים בחיי הקהילות: מוסדות, אישים, תנועות נוער, אירועים מיוחדים וכו'. המחקרים יכולים להתבצע במסגרת עבודות גמר של תלמידי תיכון לבגרות בהיסטוריה, או עבודות סמינריות באוניברסיטאות.

הצעת נושא לעבודה צריכה לכלול תקציר (2-3 שורות) ורשימת מקורות. את ההצעות יש לשלוח למייל wohlinorg@bezeqint.net עבור "ועדת המלגות" עד לתאריך 1.1.2021.

יש לציין שם, שם משפחה, גיל, שם ביה"ס וכיתה, אוניברסיטה/מכללה, שם הקהילה, מספר טלפון נייד.

ההצעות תבחנה ע"י "ועדת מלגות". שולחי ההצעות שיאשרו על ידי הוועדה יקבלו הודעה. את ההצעות המאושרות יהיה על המציעים להגיש כעבודה, על פי ההנחיות להלן, עד לתאריך 1.6.2021.

מבנה העבודה

- הגדרת הנושא
- גוף העבודה
- מסר אישי
- הסיבות לבחירת הנושא
- דיון
- ביבליוגרפיה (מחקרים - לפחות 5 מקורות. תחומים אחרים - לפחות 2 מקורות).

היקף העבודה

- אורך: לתלמידים: לפחות 10 עמודים A4, לסטודנטים: לפחות 30 עמודים A4.
- גופן: David 12
- רווח: שורה וחצי
- כאמור, הגשת ההצעות וכתיבת העבודות מיועדת לתלמידים יוצאי ווהלין בלבד. כל מי שהצעתו תתקבל, יתבקש, בנוסף להגשת העבודה, להשתתף גם במיזם "תרומה לקהילה" בתחומים שונים לפי בחירתו. לדוגמא: הקלדה של שמות הנרצחים בני הקהילה, סריקת תמונות ומסמכים וכו'.
- העבודות תיבדקנה על ידי "ועדת המלגות", שתקבע את העבודות הראויות לקבלת מענק. המענקים יהיו בגובה 500-1500 ש"ח. המענקים לסטודנטים יהיו בגובה 3000-5000 ש"ח.
- העבודות הזוכות יפורסמו באתר האינטרנט של האיגוד וחלקן גם ב"ילקוט ווהלין".
- שאלות והתייעצויות ניתן להפנות למייל wohlinorg@bezeqint.net עבור ועדת המלגות.

בכבוד רב, ועדת המלגות - איגוד יוצאי ווהלין

דבר יו"ר פאפאד, יאיר אפל

חומרים ותכנים שיגיעו
מכם, חברי הקהילות,
יפורסם תחת קורת גג
אחת. צוות האינטרנט,
בראשות חברת ההנהלה
הגב' שולה שחר, עמל

כדי להשלים את העלאת האתר בקרוב
ובאופן הראוי ביותר.

ילקוט 69, אותו הנכם קוראים ברגע זה
מופיע הפעם באופן שונה בשל אילוצי
המגפה ויצא לאור לאחר עבודה רבה של
צוות הילקוט בראשותה של חברת ההנהלה,
גב' ציפי קרליץ.

גם בימים קשים אלו איננו שוקטים על
השמרים וכפי שצינתי פועלים במסגרת
שונה ולא מוכרת ואני מקווה שלא לאורך
זמן.

כולי תקווה שנצליח לשמור על המורשת
ולחזור לשגרת החיים הרגילה, טרם עידן
הקורונה, במהרה.

אנא קיימו את הכללים ונשמרתם
לנפשותיכם!

מאחל לכם שנה טובה, בריאות ואריכות
ימים ושלא נתמעט.

שלכם בהערכה רבה

יאיר אפל-יו"ר

נהר הבוס - ווהלין

שורדים יקרים, בני משפחה,

ימים לא קלים עוברים עלינו. בשביל
שורדי השואה כל יום בבדידות זו מכה
קשה. אילוצי מגפת הקורונה שמכה בעולם
ומדללת את האוכלוסייה, אחוזי התמותה
האדירים, משאירים את האוכלוסייה
המבוגרת בבידוד, וביניהם את שורדי
השואה שלנו החיים בריחוק מן המשפחות,
הבנות הבנים והנכדים.

במציאות החדשה שנוצרה, החיים של
היום, מאדירים את הסבל הרב אותו חוו
השורדים, ביניהם כאלו שסובלים גם כיום
חרפת רעב, עוני, בדידות, מחסור באמצעים,
בתרופות וחוסר התעניינות מצד הרשויות.

היכל יהדות ווהלין סגור. המשרד סגור ואנו
עובדים מהבית. הפעילות נעצרה, הפחד
והדאגה מהידבקויות מאלץ אותנו להימנע
מהתקהלויות, משיבות צפופות, מאזכרות
ומכינוסים. עלינו לשמור על הכללים,
להישמר לנפשותינו ולהישאר בריאים.

כל הפעילויות שתוכננו בוטלו. טקס יום
הזיכרון לשואה ולגבורה היה השנה טקס
וירטואלי שצולם מראש ושודר בערב יום
השואה. את איגוד יוצאי ווהלין בישראל
ייצגה הגב' ענת מזל טוב, בתה של אילנה

ניב, אחייניתה של חברת
ההנהלה ד"ר רותי לוסטיג
ונכדתו של מר בוריס בריק ז"ל,
מקולקי. אנו ממשיכים לעשות
ככל הניתן, במסגרת המגבלות,
ולנסות לקיים שיגרה.

בימים אלה הולך ונבנה אתר
אינטרנט חדש של האיגוד. אתר
מודרני וידידותי למשתמש.
באתר החדש של האיגוד
מתוכנן לכלול אתרים שהקימו
קהילות שונות, על מנת שמידע,

ציריית אגב צמיח, וצבת יום פזיכרון אלואה ואגבורה מל"ם

טקס יום הזיכרון לשואה ולגבורה הוגש השנה במתכונת מצולמת, כדי להמשיך לזכור ולא לשכוח. הטקס שנערך במבואה של היכל יהדות ווהלין, בהנחיית מר אלעד זוהר, שודר בערב יום השואה

<https://www.facebook.com/114497231906750/videos/604990853435098>

דבר ראש העיר מר רן קוויק

אשר מספרם מתמעט לצערנו, ככל שעוברים הימים.

אני גאה ושמח על שכאן, בגבעתיים, בזכות עבודה מאומצת מסביב לשעון, של עשרות מתנדבים יקרים, של כל אגפי העיריה, של האגף לשירותים חברתיים, אגף אירועים, עמותת קהילתיים, אנחנו מצליחים לשמור על קשר יומיומי עם שורדי השואה, מדברים איתם, דואגים לכל מחסורם כדי שיוכלו לעבור תקופה זו בריאים ושלמים. ביום הזיכרון לשואה ולגבורה ובפרט בשנה זו, שנת הקורונה, אנו חווים ורואים הוכחה נוספת לחשיבות של מדינת ישראל כמדינה עצמאית, חזקה, מודרנית ומובילה, שכל הגבולות בין מדינות העולם נסגרו, כשדות התעופה מושבתים, כשכל עם מתכנס לתוך עצמו ומסתגר בבתים, אנו מבינים היטב

תושבי גבעתיים היקרים, אנו מציינים השנה את ערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה בצורה שמעולם לא הכרנו ולא העלינו על דעתנו שנכיר.

אני מאוד גאה ושמח על כך שאנחנו, למרות הנסיבות המיוחדות, מקיימים את הטקס ומשדרים אותו במדיה החברתית עבורכם ועבורי שורדי השואה.

המציאות איננה פשוטה. כולנו לאחר שבועות ארוכים של חרדה, מתח אי ודאות. מיליוני אנשים סגורים בבתיהם, רבים מהם שורדי שואה בגילאים מאוד מאוד מבוגרים. לרבים משורדי השואה היקרים שלנו הסיטואציה הזאת שבה הם נמצאים לבדם בביתם כשפעילות היומיום והמפגשים הקבועים עם חבריהם מוקפאות ולא מתקיימות כבר שבועות. קשה מאוד ומעלה תמונות, תחושות וסיוטים מן העבר. המלחמה בנגיף הקורונה הביאה את העולם וגם אותנו, כאן בארץ למצבים ולהתמודדות שלא חלמנו בסיוטים הגרועים ביותר שלנו שנחווה. אנחנו רואים את שורדי השואה היקרים, חלק מהם שלקו בקורונה ולא זכו להיפרד מן העולם עם חיבוק, מילה, נשיקה, וללא נוכחות של בני משפחה לידם. אנחנו מחזקים את בני המשפחות של אותם שורדי שואה.

בתקופה זו חשוב שבעתיים לשמור על קשר, לעזור, לחבק מרחוק את כל שורדי השואה

וביתר שאת את חשיבותו של הבית היחידי בעולם לעם היהודי. את העובדה שרק כאן, במדינה שלנו, עם הצבא הנהדר שלנו, עם העם הנפלא שלנו שתמיד מתגלה במלוא עוצמתו, ערכיותו ויופיו בשעת משבר, רק כאן אנו בטוחים, רק כאן נוכל להבטיח את המשך קיומו של העם היהודי. רק כאן נוכל להמשיך לקיים את צוואתם של ששת מיליוני היהודים שנרצחו, נשרפו ונחנקו רק בשל היותם יהודים. רק כאן נוכל למלא את צוואתם. צוואה אותה נשבעו שורדי השואה לקיים.

אני בטוח כי שורדי השואה בעיר, שנמצאים כבר שבועות בבתייהם ועברו כה רבות בחייהם, מרגישים תחושה זו בכל רגע ורגע. הם יודעים כי עצם קיומנו כאן, הוא שנותן להם כוח לעבור גם את משבר הקורונה. זו הנקמה הגדולה בנאצים ובעוזריהם, יימח שמם וזיכרם. הם יודעים ובטוחים כי גם את זה נעבור ביחד, כי כשאנחנו מאוחדים אין משהו או משהו בעולם שיכול לגבור עלינו. בשם כל תושבי גבעתיים אני מחזק את ידיהם של כל שורדי השואה באשר הם ומייחל כי במהרה בימינו נחזור כולנו לשגרת החיים הרגילה ונוכל לחזור ולהעניק להם עוד הרבה רגעי אושר, שמחה, גאווה וכיף.

גל עד

אָבִי שֶׁלֹא דִבֵּר מַעֲוֹלִם
אֵינָנוּ כֹּבֵר
וְאַמָּא שֶׁמַּעֲוֹלִם לֹא שָׁתְקָה
אֵף הִיא עֲזָבָה

נִשְׁאַרְנוּ כָּאֵן
אוֹת קִין לַמִּזְכָּרֶת
וְאֲנִי
אִמָּא וְאַבָּא
וְעוֹד דּוֹר לַשּׁוֹאָה

בִּימֵי זְכָרוֹן לַשּׁוֹאָה
מִמָּצְחִי מֵהִבְהַבֵּת אוֹת קִין;
דּוֹר שְׁנִי
הַהֶסְבָּעָה נוֹשֶׁאת קוֹל
אֲזַעֲקָה
עַל הַמִּצָּח
מִנִּיחָה יָד מִרְגִּיעָה
אוֹמֶרֶת
אֵין צוֹרֵךְ לָרֶדֶת לַמַּקְלָט

בדלקת נרות בלאק, ללא נוכחות, לל לורדי פלאקה, מלבי אבן עזים

שניים מבין שישה מדליקי הנרות היו שורדים מוהלין:

נר שני הודלק בשמו של יוני אלונג, שנולד בשנת 1930 בוהלין למשפחה בת חמש נפשות. עד המלחמה הוריו עסקו בחקלאות והיו בעלי מכולת מצליחה. בשנת 1941 קיבלו האוקראינים הוראה מהנאצים לאסוף את כל היהודים מהכפרים ולרכזם בגטו ברזנה, שם חיו תחת גזרות הנאצים. חדשיים לאחר גירושם לגטו ברחו יוני ומשפחתו ליערות וכך למעשה ניצלו מהרצח ההמוני שהתרחש שם זמן קצר לאחר מכן. באחד הימים יוני ואחיו הצעיר החליטו ללכת לחפש את הוריהם שיצאו מהיער כדי להשיג אוכל. בדרך נתפשו השניים על ידי המשטרה האוקראינית. לאחר כמה שעות הוחלט לשלוח את יוני ואחיו העירה

להוצאה להורג. למרבה המזל, העגלון שהוביל אותם הסכים להצעתו של יוני לשחרר אותם תמורת המזוודות שלהם. כך, שוב ניצלו חייהם. בשנת 1948 עלה יוני ארצה לבדו. שלוש שנים אחר כך התאחד עם משפחתו. יוני שירת בצבא חמש וחצי שנים ואחר כך החל לעבוד ב"קול ישראל" כטכנאי שידורים. מאוחר יותר הקים אולפן הקלטות משלו ועבד כתקליטן במועדונים ברחבי הארץ. הוא אב לרונית, מתגורר בגבעתיים ומבקש לחזק את ההוקרה והאהבה למדינת ישראל. לדבריו "לעם ללא מדינה הכול יכול לקרות".

מצבה לזכר
קהילת ברזנה
והסביבה
בית העלמין חולון
דרום

של אליעזר שביקש לפגוש אותם. כשנפגשו, היה האב במצב בריאותי קשה והסתבר שבגופו נותר הקליע שירו בו. חודש לאחר פגישתם נפטר אביו של אליעזר, שאינו שוכח את טעמה המתוק כדבש של אותה פגישה עם אבא. בשנת 1947 עלו אליעזר ואמו ארצה, בעליה בלתי לגאלית. הוא למד באוניברסיטה ספרות ולשון ועסק בחינוך ובהוראה. לאליעזר שני בנים וחמישה נכדים והוא ממלא את חייו במיגוון עשיר של חוגים ופעילויות בהם כתיבת שירים. הוא מאמין ש"נוכל להגיע לכוכבים אם נצליח להתעלות על מציאות היום-יום".

נר רביעי הודלק בשמו של מר אליעזר רוזנמן, יליד רובנה, 1937.

כשהגיעו הגרמנים והחלו לטבוח ביהודים, גם אביו של אליעזר נורה. אליעזר איבד רבים מקורביו והוא נותר עם אחותו, אמו וסבו. יחד הסתתרו ביער. המשפחה סבלה רעב שהביא את אמו לכדי דילמה קשה מנשוא, למי מילדיה לתת את פרוסת הלחם האחרונה שנותרה ובכך להצילו. אליעזר שנראה חזק, בריא ובעל סיכויים גבוהים יותר לשרוד קיבל את פרוסת הלחם שהצילה את חייו.

לקראת סוף המלחמה הגיעו אליעזר ואמו לארמניה שם נדהמו לקבל מברק מאביו

מצבה לזכר יהודי רובנה, בית העלמין חולון דרום

דבר נציגת איגוד יוצאי ווהלין ערב יום פלאש תל"ם 2020

הוקרא על ידי ענת מזל-טוב, שהדליקה את הנר החמישי

התמידית, היו שניסו לשמר שגרת חיים כלשהי, המבוססת על ערכים מוסריים ועל חיי רוח, על קידוש החיים. במאבק להישרדות ראו היהודים ניצחון על הנאצים.

בדברים אלה אנו ממשיכים לקיים את הנדר אשר צוינו על-ידי הנרצחים: לזכור ולא לשכוח. אנחנו השורדות והשורדים, בנות ובנים, נכדות ונכדים ואף דור הנינים, פועלים כדי לאמץ אל ליבנו את הזיכרון של הקהילות שלנו, של המשפחות שלנו ושל היחידים, ולספר את הסיפור של החיים שאבדו, של ההשמדה האכזרית ושל ההתנגדות וההישרדות על כל צורותיהן.

לזכור ולא לשכוח את החיים שנוצרו והתקיימו בחבל ווהלין במשך דורות, את עושר היצירה והתרבות שפרחו בו. לזכור ולא לשכוח את קהילת יהודי ווהלין, שהשמדתה גדעה באחת את חייהם של

השנה אנו מציינים 72 שנה למדינת ישראל, 79 שנים לתחילת הרצח השיטתי של יהודי אירופה על-ידי גרמניה הנאצית, ו-78 שנים להשמדת יהדות ווהלין בקיץ-סתיו 1942.

יהדות מפוארת זו, שמנתה עם פרוץ המלחמה כ-250 אלף נפש, חוסלה על-ידי הצורך הנאצי, בסיוע פעיל של המרצחים האוקראינים. עם תום המלחמה נותרו כ-3500 אודים מוצלים, שהיוו כ-1.5% מכלל האוכלוסייה היהודית שהייתה באזור לפני המלחמה.

תקופת השואה העמידה את היהודים מול מציאות חיים בלתי אפשרית, של מלחמת קיום יום יומית. עצם היכולת להמשיך ולחיות במהלך השואה הייתה כרוכה במאבק הישרדות. בכל רגע נתון התמודדו אנשים עם רעב, קור, סכנת מוות ועם המוות עצמו. יחד עם שבירת המסגרות המוכרות, התפרקות כל המוכר והידוע וסכנת הקיום

שקמו מן האפר כדי להיאחז בחיים, להקים
משפחות, להעניק ולקבל אהבה.
יהי זכרם של הנרצחים ברוך.

כרבע מיליון יהודים.
לזכור ולא לשכוח את כוחות הנפש ועוצמת
הרוח של הנותרים מיהדות מפוארת זו,

ענת מלך טוב, נכדתו של אר בוריס ברוך כ"ל מהעיר קולקי

מצבת הנצחה לקהילת קולקי, בית העלמין
בחולון דרום

אזכרה לתורת אבא יוחאי ונפאין, מל"ח - דברי פדור פצ'רי

הסקנות ומסר אישי מתוך עבודות הנצחה שהוגשו לוועדת חלגות בשנת 2018

יוחאי משה כרמי, תלמיד כיתה י"א, מוסד חינוכי 'בית דוד' קרית גת

כמו כל בן לעם היהודי יצא לי רבות לשמוע ולקרוא על סיפורי ומאורעות השואה, לשמוע סיפורי זוועה של הניצולים ולצפות בתמונות מחרידות ממחנות ההשמדה. זו חוויה לא קלה עבור נער ישראלי. עולם כל כך אכזרי נחשף לעיני כשאני קורא על השואה. קשה להכיל ולקבל זאת.

למרות כל הידע שצברתי על השואה, ועל מה שעבר על אם סבתי ואחותה שרוב משפחתה אבדה באש, חוויתי חוויה מטלטלת כשקראתי מכתבים של בני משפחת פיש וכששמעתי את ההקלטות של אחיות הנספים המספרות על האווירה הכפרית לפני השואה.

כשאני יושב ומדמיין את המשפחתיות החמה, את החגים, את הערבות ההדדית, את מעשי הצדקה והחסד של בני משפחתי, אותם גיליתי במהלך כתיבת העבודה, קשה

מאיה שקד, תלמידת כיתה ח'3 בבית הספר רמת חן, רמת גן

במהלך כתיבת העבודה עברתי תהליך שבעיניי הוא חשוב מאוד, ושמחתי לעבור אותו. בעת כתיבת עבודתי התחברתי לשורשים שלי בשני מובנים - שונים, אבל דומים. ראשית, התחברתי לשורשים המשפחתיים שלי, והכרתי צדדים שונים של משפחתי שלא הכרתי בעבר. אך בנוסף, התחברתי גם לשורשים של העם שלי, ולמדתי על האירוע הנורא ביותר בהיסטוריה של היהודים. החלק המעניין ביותר בעבודתי היה סיפור חייה של אסתר, סבתו של סבי וקרוביה בתקופת השואה. בעזרת העבודה הצלחתי לקבל נקודת מבט מעניינת על השואה, שהייתה שונה במעט מכל מה שידעתי על התקופה הזו עד היום. אני גאה על כך שיצא לי להכיר את סיפור ההישרדות האישי של אסתר וקרוביה, גם אם אסתר כבר לא בחיים כדי לספר לי אותו בעצמה. בתחילה נתקלתי בקשיים באיסוף המידע אודות סיפור המעשה, אך לאחר שאמי העניקה לי את הספר "ויחי בימי שלטון הרשע" אותו כתבה אסתר כספר זיכרונות על חייה בתקופת השואה, לא היו לי קשיים נוספים. כיום, ניתן להשיג את הספר בחנויות יד שנייה בלבד, אך אני ממליצה בחום לכל מי שרוצה לדעת יותר על התקופה הזו לקרוא את הספר. לפי דעתי, אסתר הייתה אישה אמיצה ובעלת תעוזה, ומעל הכול, גיבורה אמיתית.

עברו את המלחמה ביחד כפרטיזנים. הם הצליחו לשרוד ביערות, שמרו על היחסים ביניהם בסוד לאורך כל המלחמה ועלו לארץ לפתח תקוה שבה הקימו את ביתם עליו חלמו.

משפחתה של אימי, משפחת פינקל, הגיעה ממנייבץ שבווהלין. קהת פינקל הצטרף לפרטיזנים הלוחמים, ושלושת ילדיו הקטנים ששרדו את הטבח, הצטרפו אל המשפחות שביער, וכאשר בגרו הצטרפו גם הם לכוחות הלוחמים. קהת פינקל נרצח בפעילותו בפרטיזנים. ילדיו, אברהם, משה ובני, שרדו והקימו משפחות. משה פינקל עלה ארצה והתגייס לכוחות הלוחמים על הגנת מדינת ישראל.

שתי המשפחות חיו ונלחמו ביערות האזור אולם לא הכירו אלו את אלו. הם לא יכלו לדעת שלאחר כמה עשרות שנים ייפגשו ההורים שלי בבית הספר לקצינים של חיל האוויר הישראלי, במדינה עצמאית משלנו, ויקימו משפחה בישראל.

אני בטוח שאם היו יכולים לקבל אז הצצה אל משפחתנו היום, הייתה נגרמת להם נחת רוח רבה.

עוד יותר לקלוט את גודל האסון. וכאשר אני מכפיל את הסיפורים האישיים הקטנים והנוגעים הללו למיליוני יהודים, שלכל אחד יש את הסיפור שלו, אני קולט הרבה יותר את ממדי האסון. אין ספק שהמזים המבורך של איגוד יוצאי ווהלין העמיק מאוד את הקשר המשפחתי שלי עם משפחת פיש הי"ד וגילה לי דברים רבים אודות שואת יהודי ווהלין.

אני גאה להנציח את זכרם של בני משפחתי, ובמיוחד את זכר דוד אמי, דוד, (שאחי הצעיר ובני משפחה נוספים קרויים על שמו) שסייע ליהודים רבים בגטו לקבל מזון ומצרכים בסיסיים, ואלה עזרו לרבים לשרוד את התקופה האיומה הזאת. הוא גם הלך במסירות נפש עם אמו לגיא צלמוות כדי לקיים מצוות כיבוד הורים - כל זאת אף על פי שקיבל הצעה מידידו הגוי למקום מסתור, ובכל זאת הלך עם אמו ועם אשתו עד הסוף...

אלעד וינר, תלמיד כיתה ח', בית הספר "אליאנס" ת"א

משפחתו של אבי הגיעה מסרניק שבווהלין. הוריו של סבי, חוה לבית סורין ושלמה וינר,

מצבת הנצחה לקהילת מנייבץ, בית העלמין בחולון דרום

מצבת הנצחה לקהילת סרניק, בית העלמין בחולון דרום

אזכרה לתורת אבא יפווי ווהלין, מלח"ט - דברי פדווי פאצ'וי

הסקנות ומסר אישי מתוך עבודת הנצחה שהוגשה לוועדת חלגות בשנת 2019

הודעה שסבתי אושפזה במצב אנוש בבית חולים. היא נפטרה בדיוק ביום בו חזרנו ארצה מהמסע הכואב למחנות ההשמדה בפולין. מותה של סבתי והמסע לפולין חיזקו בי יותר את החשיבות של הנצחת ההיסטוריה המשפחתית והלאומית.

בשנה האחרונה יצאתי למסע שורשים מרגש בחבל ווהלין, יחד עם אמי, אחי ואחותי. במסגרת פרויקט ההנצחה של איגוד יוצאי ווהלין, הכנתי עבודת מחקר העוסקת בתולדות חבל ווהלין, קהילות ורקוביץ' ואוזיראן וכן הסיפור המשפחתי האישי שלי. היום אני מבקש לשתף אתכם בתובנות שיש לי מתהליך הכנת העבודה:

בחיבור ישיר לנושא האזכרה השנה, "ווהלין - החיים שבתוכנו זיכרון וגעגוע", גיליתי שבמהלך השנים כשזמכירים את יהדות פולין מתמקדים בעיקר בזוועות השואה. אני חושב שראוי ללמוד לא רק על תקופת השואה, אלא גם על החיים העשירים והמלאים שהיו ליהודים לפני.

בזכות המסע האישי לעיירות אלו ועבודת המחקר שכתבתי, נחשפתי לראשונה גם לחיים שלפני המלחמה, ולא רק למוות וההשמדה בזמן מלחמת העולם השנייה שגדעו חיים אלו. מבחינתי אני רואה בהנצחת השואה חשיבות רבה, הן

זיו בן-ציון, דוקטורנט למדעי המוח באוניברסיטת תל-אביב

נכד לווילף (זאב) לבית ברדיגה וזיסל (נעמי) לבית קריג, בני העיירה ורקוביץ' בחבל ווהלין. מאז שאני זוכר את עצמי אני מחובר מאוד לסיפור המשפחתי שלנו מצד אמי. באופן מיוחד היה לי חיבור רגשי לסבי זאב, שעל שמו נקראתי זיו. לצערי לא זכיתי להכיר אותו, אך מסיפורים ששמעתי עליו הוא הצטייר בעיני כשורד אמיץ בעל אישיות חזקה. מאז היותי ילד וגם כיום תלוי תמונתו של סבי בחדרי. בשעות קשות בחיי תמיד הרגשתי שאני יכול לשאוב ממנו השראה וכוחות נפש. את סבתי זיסל (נעמי בעברית) זכיתי להכיר מקרוב עד גיל 17. במהלך השנים שמעתי ממנה סיפורים על השואה, וכן לקראת יציאתי למסע לפולין בכיתה י"א הקלטתי אותה מספרת את שעבר עליה באותה התקופה. יומיים לפני תום המסע, בערב לפני הביקור המתוכנן במחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו, קיבלנו

האזכרה על קבר האחים מורקוביץ'

חזק. זוכרים את מה שקרה וממשיכים את קיומו של העם היהודי, מורשתו וערכיו. בדרך זו נבטיח כי ההיסטוריה שחווינו כעם, לעולם לא תישכח ולעולם לא תחזור על עצמה.

עבודה זו חיזקה בי את המחויבות ואת השליחות כבן הזקונים של משפחתי, להמשיך להעביר את המסרים ואת הערכים לדורות הבאים. אין לי ספק שאספר לילדי ולנכדיי על ההיסטוריה המשפחתית והלאומית שלנו ואשאף לחנך אותם על ערכים של אהבה וקבלת האחר. מסע השורשים המשפחתי שלנו לוורקוביץ' היווה עבורי חוויה חזקה ומשמעותית יותר מכל הסיפורים והעדויות ששמעתי, ולכן גמלה בי ההחלטה שכאשר אקים משפחה משלי ארצה שגם הם יחוו חוויה דומה. מלבד החשיבות של הנצחת הזיכרון הספציפי שלנו, לא פחות חשובה היא הפקת הלקחים על מנת למנוע אירועים כאלו בעתיד. אסיים בדבריו של יגאל אלון שאמר "עם שאינו מכבד את עברו, גם ההווה שלו דל, ועתידו - לוט בערפל".

ברמה האישית והן ברמה הלאומית. ברמה האישית, התרגשתי לגלות תוך כדי עבודת מחקר זו מספר ממצאים חדשים שלא אני ולא אף אחד מבני משפחתי הכיר. כך לדוגמא, במהלך חיפוש בחוברות "ילקוטי ווהלין" מכל השנים, נתקלתי לראשונה בעדות כתובה של סבי על הטרגדיה של חיסול גטו ורקוביץ' ואויראן. כמו כן גיליתי פרטים ותאריכים מדויקים שתועדו בספרות בשפות אנגלית, אוקראינית ועברית ובתיעוד אישי של ניצולי שואה. הקשבתי שוב להקלטה של סבתי ולסיפורי אמי ודודתי והצלחתי להרכיב מחדש בצורה יותר מפורטת ומבוססת את הפאזל המשפחתי. ברמה הלאומית, גיליתי שלמרות הקדמה הטכנולוגית בימינו, קשה מאוד לאסוף את כל המידע על מה שהתרחש בתקופת השואה. לכן אני רואה חשיבות עליונה בהנצחת כל הסיפורים והעדויות לפני שיהיה מאוחר מדי.

מסע השורשים הפרטי שלי בוורקוביץ' עם אמי, אחי ואחותי, יחד עם הכנת עבודת הנצחה, חיברו אותי הן לשורשים ההיסטוריים של העם היהודי והן להיסטוריה המשפחתית שלי. הכנת עבודה זו חיזקה בי את חשיבות האמונה בערכים של עצמאות,

שוויון, צדק, דמוקרטיה וחופש הביטוי, אשר לעיתים נלקחים כמובנים מאליהם. ברמה הבינאישית, הבנתי עד כמה חשובה הסובלנות, הכבוד לשונה וקבלת האחר. התשובה הטובה ביותר לכל אלו שרצו להשמידנו הינה העובדה שאנחנו עומדים כאן היום, גאים ואיתנים מתמיד, במדינה עצמאית ודמוקרטית משלנו עם צבא

ורקוביץ' 2018

המפגש המרגש של יוצאי רובנו ווהלין

בח"י אדר 25.03.2019

מאת: שניאור זלמן שניאורסאהן

עד עשר - הייתי מציין אותו מעבר לסרגל כלפי מעלה". (איך הצלחתי לסיים משפט כשדיברתי במפגש, זו גם שאלה טובה...). אם אירוע מוצלח נמדד לפי רמת הרטוריקה של הנואמים, הרי מדד זה רלוונטי כשהנואם הוא אחד שבא לבקש את הקול שלך ביום הבחירות, וביום למחרת כבר לא תפגוש אותו עד לבחירות הבאות. שונה המצב כאשר הרטוריקה היא רטוריקת הלב, של מי שבא כדי לתת. מי שרוצה לספר לדור השני והשלישי, לדורות העתיד, על חיי

פורסם בפייסבוק חב"ד רובנא 7.4.19

נכתב קצת באיחור, בערב שבת, אבל למי יש זמן להעלות פוסטים ביום שישי!!
 "איך היה", שאל אותי חבר ביום שלישי שעבר. עניתי "מוצלח ביותר"..
 כל יום אני זוכה לענות תשובה קצרה שכזו (אני לא סובל מזה, להיפך...) - עד לשואל התורן שלא מסתפק במענה קצר, כלאחר יד, אלא רוצה תשובה ארוכה ומפורטת. אותו ה"נודניק", שאני, בשונה מהמקובל בימינו, דווקא כן מחבב, זה שלא מאפשר לך לפטור אותו בתשובה כלאחר יד...

נשימה עמוקה שנשמתי סיפקה לו את האישור למקם את עצמו מולי, ואני הקדמתי שאלה למכה: "מה גורם לך לסכם אירוע כמוצלח?"

לא חिकיתי לתשובה שלו, למרות שעל קצה לשונו כבר עמדה תשובה חופרת, והשבתי בעצמי: "אירוע מוצלח זה אירוע שמגיעים אליו 70 משתתפים, שהם כולם בסגנון שלך. 70 איש שמחכים באמת לשמוע מה שלומך ואיך אתה מרגיש, ומה קורה היום בעיירה עליה הם שמעו מאבא או מאימא, מסבא או מסבתא, בלי שירחיבו יותר מדי"...

"אירוע מוצלח", אמרתי לו וגם לעצמי, "זה אירוע שבאים אליו 70 איש ואשה, שרוצים להכיר חברים חדשים, לא ווירטואליים, שהמשותף ביניהם הוא מחוזות רובנו, דובנו ועיירות במחוז ווהלין".

"אירוע מוצלח", אני אומר לו, "אם תרצה להגדיר אותו לפי מדד ההתרגשות, מאחד

החוט המקשר בין כולם הוא השליחות שלי בעיר רובנו ובעיירות ווהלין.

בפתח המפגש הכירו החברים אחד את השני באופן אישי, שיתפו מידע והקשיבו לסיפורים מרובנו ווהלין של פעם. אני עניתי על שאלות. חוויה בפני עצמה, כפי שכבר כתבתי, הייתה השיחה בין ילדות רובנו והעיירה טוצ'ין.

קצת אחרי השעה 18:00 תפסו כולם את מקומותיהם באולם הכינוס, הודלקו שישה

נרות על ידי ילדות הערים רובנו ווהלין שנולדו לפני המלחמה. קרן צבי ברוך, נציג יוצאי דובנו, הדליק נר עבור כל אלו שלא נשאר מי שידליק עבורם, וגם הגברת נילי עוז הדליקה נר.

פתחה את המפגש יו"ר ארגון יוצאי רובנו, הגברת רחל כץ. היא סיפרה על פעולות הארגון והזכירה את מזכיר הארגון הבלתי נשכח, מר אהרן ויסברג ז"ל, ותורמתו

היהודים של לפני המלחמה, חיים עשירים בתורה, תרבות וחסד.

מבחינתי, רגע השיא במפגש, בהיכל יהדות ווהלין, עליו אני כותב, היה, כשהגברת ברכה פרלמוטר-וייץ, בת 99 כיום, ובקיץ הקרוב תחגוג בעזרת ה' יום הולדת 100, משוחחת בערנות עם הגברת אהובה לובה מנלזון לבית ליסמן, בת ה-96, הצעירה ממנה ב-3 שנים.

השיחה מתחילה בשפה העברית, עוברת מיד לרוסית, ואחרי כ-30 שניות עוברות המשוחחות ליידיש בניב פולני ליטאי המאפיין את יהודי רובנו.

בין שתי המשוחחות ניצבת בת גילן, יו"ר ארגון יוצאי רובנו בישראל, הגברת רחל כץ. לצעירים שעומדים סביב ומקשיבים בקשב רב בלי לאבד מילה, היא מוסיפה הסברים למשפטים שנשמעו כקודים חסויים למי שלא מבין.

מידי פעם הולכת רחל לבר של העוגות והשתייה לבדוק שלא חסר כלום...

אמרתי שרגע השיא, הרגע הזה - בעצם התחיל בשעה 16:00 ונמשך עד לשעה 20:00.

המפגש התקיים ביום שני שאחרי פורים, תאריך שאינו נושא בחובו כל אירוע היסטורי. בחרנו את התאריך

והזמן כי זה היה הכי נח לכולם. הגעתי לארץ, וביום שלישי חלק מהמשתתפים כבר יצאו לחו"ל. המטרה הייתה אחת ויחידה: לפגוש חברים טובים, אנשים מדהימים, כאלה שאנחנו עומדים איתם בקשר כבר שנים רבות, וגם אלה שכבר פגשנו בעבר, כאשר באו לביקור שורשים בעיר רובנו. זכיתי ללוות ולהתרגש איתם בביקורם, תוך הבטחה שאחזיר להם ביקור בישראל.

המבנה של המפעל הוא בנה בית כנסת. בכישרון המיוחד לו (ואולי כישרון מולד לצאצאי רובנו ווהלין), סיכם אריק את המפגש בתקווה שהמפגש הינו ראשון למפגשים נוספים ופתח להרחבת מעגל המשתתפים. הוא דיבר על חשיבות הקשר בין יוצאי רובנו ווהלין לקהילה היהודית שחיה שם היום, כאשר הקהילה היא הבסיס לאיחוד ולהמשכיות הזיכרון של מה שהיה ונכחד.

מועד המפגש חל בין חג הפורים, שבו עלינו לזכור ולמחות את המן שבכל דור ודור, לבין פרשת השבוע פרשת תזריע, הפרשה בה התורה מספרת על לידת תינוק או תינוקת, לידת דור העתיד.

בהמשך הפרשה מספרת התורה על נגע הצרעת. דבר זה מעורר תמיהה: מה הקשר בין לידת תינוק/ת לבין נגע הצרעת.

אולי אפשר לתת את ההסבר הזה: הסיבה לנגע הצרעת הייתה עונש על לשון הרע. על האיש המצורע היה לצאת אל מחוץ למחנה, מחוץ לעיר. כל כך למה? כיוון שלשון הרע גורמת לפירוד בין אנשים, בין חברים. העונש למי שיוצר תככים ומפריד בין איש לרעהו - זה ההרחקה שלו מחברת בני אדם, כדי שלא ייצור מחלוקות.

זכות הקיום של העם - זו האחדות. עם נוצר על ידי המאחד בין אנשים שונים. המשכיות של עם / קהילה / כל קבוצה אחרת, לפני ואחרי הכול, תלויה בשמירה על אחדות. לידת תינוק/ת, דור העתיד, תלויה באחדות בינינו למרות הדעות השונות...

אם לתמצת את מה שקרה במפגש שהיה לפני כמעט שבועיים: ייצרנו אחדות, ייצרנו המשכיות.

ייתן ה', ובכוח זה נמשיך, ניזום, נאיר, עד לביאת משיח צדקנו.

שבת שלום

ליזכרון יהדות רובנו. רחל הביעה שמחה על ההשתתפות של הדור השני והשלישי במפגש, והפצירה בהם ללמוד ולפעול עבור זיכרון יהדות ויהודי רובנו מלפני השואה. אחריה דיבר נציג יוצאי דובנו. הוא סיפר על הפעילות של יוצאי דובנו לשימור זיכרון יהדות דובנו ועל חשיבות המשך תיעוד הקהילות היהודיות בערים ובעיירות נוספות במחוז רובנו ווהלין.

אחר כך דיברה הגברת נילי עוז, אלמנתו של הסופר עמוס עוז. היא סיפרה על תהליך כתיבת הזיכרונות מהעיר רובנו בספרו של בעלה; על השעות הרבות בהן הקשיב ושאל את דודתו סוניה על החיים ברובנו, על הזיכרונות ששמע מאימו פאניה, על גיבוש הסיפורים לספר מרתק שתורגם ליותר מ-40 שפות. כישרונו הייחודי של עמוס עוז הפך את ההיסטוריה של רובנו לנחלת הרבים.

נילי קראה קטעים מתוך הספר המתאר את יהודי רובנו, וכל שם ומשפחה שהיא הזכירה, גרם לאחד או אחת מהנוכחים באולם לקרוא בהתרגשות. אני נכד של המשפחה הזו שהזכרת...

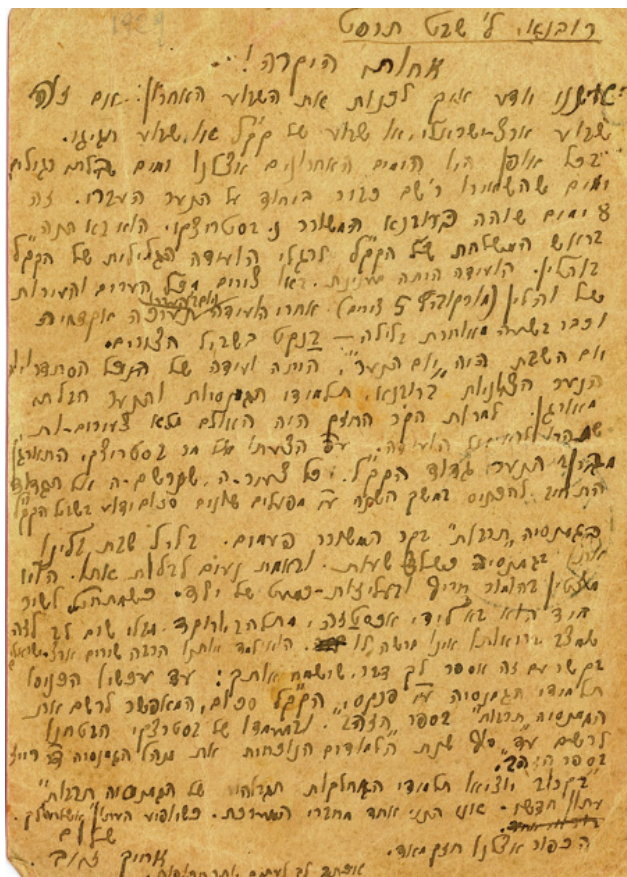
לאחר מכן סיפרתי על חיי הקהילה כיום, על הפעולות שלנו בחמש עשרה השנים האחרונות לשמר ולהחיות את זכר היהדות והיהודים. סיפרתי על הקשיים ועל ההצלחות, על החוויות והרגשות, על סיפוקים ונפילות, ויותר מכל - על השאיפות...

סיפרתי על בתי הקברות ועל קברי האחים שאנו מתאמצים לשמר בכבוד בעזרת עמותות וארגונים שונים. עניתי לשאלות בנושאי תיעוד מסמכים ארכיוני, מציאת תיעוד וליווי משפחות בביקור שורשים - מתוך שאיפה שנוכל לתת מענה לכל פונה.

אחריי דיבר מר אריק דגני, בנה של הגברת פרידה דגני, בתו של מר יהודה לייב פסיוק, הבעלים של מפעל הבירה של רובנו. בתוך

בקלסר המכיל מכתבים ששלחו הורי לאחר המלחמה, אל קרוביהם בארץ, מצאתי שתי גלויות (משנת 1929 ומשנת 1937) ששלח זאב לובשיס אל אחותו שרה, שעלתה לארץ בתחילת שנות ה-20 של המאה הקודמת.
בגלויות אנו נחשפים למידע לא מוכר:
בגלויה משנת 1929 כותב זאב בהתרגשות רבה על ביקורו של הסופר נתן ביסטריצקי ברובנה, שהגיע כנציג הקק"ל והתלהבות הנוער היהודי-הציוני מביקור זה.
הגלויה משנת 1937 מספרת על גזירת ה"אורבניסטיקה" שהוציאה ממשלת פולין. הגלויות נכתבו בעברית רהוטה, אך שיני הזמן פגעו באיכות הכתוב ומצאתי לנכון להדפיסן בצד צילום של הגלויה המקורית, על מנת להקל עליכם את הקריאה.

צ.ק

רובנא ל' שבט תרפ"ט (1929)
אחותי היקרה!

אינני יודע איך לכנות את השבוע האחרון: אם זה שבוע ארץ-ישראלי או שבוע של קק"ל, או שבוע חגיגי בכל אופן היו הימים האחרונים אצלנו ימים בלתי רגילים. ימים שהשאירו רושם כביר ביחוד על הנוער העברי. זה 8 ימים שוהה ברובנא המשורר נ. ביסטריצקי. הוא בא הנה בראש המשלחת של קק"ל לרגלי הועידה הגלילית של הקק"ל בוהלין. (מורקוביץ' 5 צירים) הועידה הייתה מעניינת. אחרי הועידה (יום ב' שעבר) נערכה אקדמה וכבר בשעה מאוחרת בלילה בנקט בשביל הצירים.

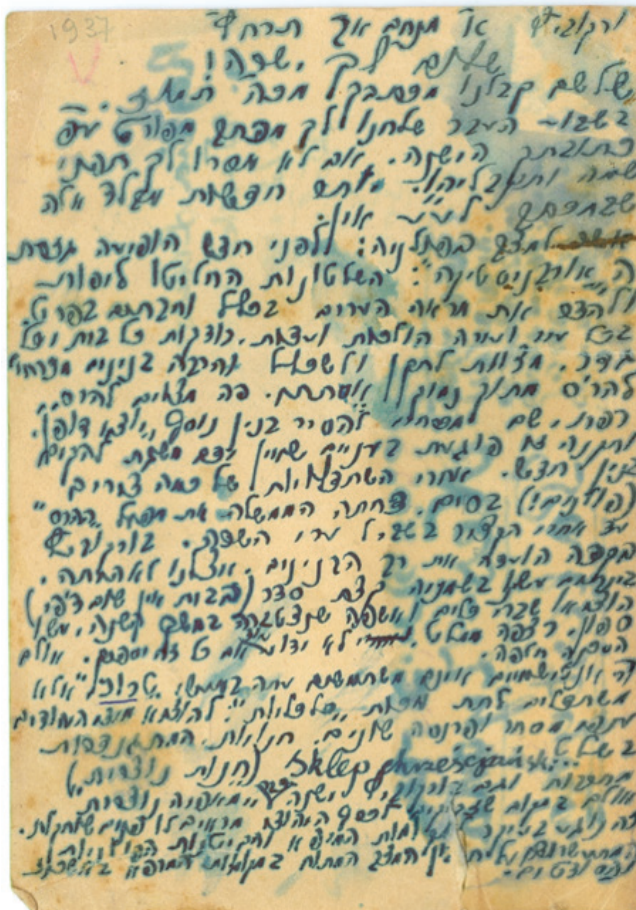
יום השבת היה "יום הנוער". הייתה ועידה של כל הסתדרויות הנוער הציוניות ברובנא, תלמידי הגמנסיות ונוער הבלתי מאורגן. למרות הקור החזק היה האולם מלא צעירים-ות שנהרו להמנות על

הועידה. על פי הצעתו של מר ביסטריצקי התארגן מבין הנוער גדוד הקק"ל. כל צעיר-ה שגרשם-ה אל הגדוד התחייב להכניס במשך השנה ע"י מפעלים שונים סכום ידוע בשביל הקק"ל.

בגמנסיה "תרבות" ביקר המשורר פעמיים. בליל שבת בילינו בגמנסיה איתו כשלוש שעות ובאמת נעים לבלות איתו. הוא מצטיין בהומור חריף בעליזות - כמעט של ילד. כשהתחיל לשיר מיד הוא בא לידי אכסטזה, מתלהב ורוקד מבלי לשים לב לזה שמצב בריאותו אינו מרשה לו. הוא לימד אותנו הרבה שירים ארצישראלים. בקשר עם זה אספר לך דבר שישמח אותך: עד עכשיו הכניסו תלמידי הגמנסיה ע"י פנקסי הקק"ל סכום המאפשר לרשום את

הגמנסיה "תרבות" ב"ספר הזהב". ובמעמדו של ביסטריצקי הבטחנו לרשום עד סוף שנת הלימודים הנוכחית את מנהל הגמנסיה ד"ר דב רייזר ב"ספר הזהב". בקרוב יוצאו תלמידי המחלקות הגבוהות של הגמנסיה "תרבות" עיתון חדש. אני הנני אחד מחברי המערכת. כשיופיע העיתון אשלח לך. הכפור אצלנו חזק מאוד. שלום אחיך זאב אכתוב לעיתים יותר תכופות

נתן ביסטריצקי, היה סופר, מחזאי, מתרגם, עורך ומבקר עברי. נולד בשנת 1896 לשמואל, סוחר, ולבילה בת יצחק פלח בעיר זְבִיגֹרֹדְקָה (Звенигородка) בפלך קייב שבדרום האימפריה הרוסית (כיום במחוז צ'רקאסי באוקראינה), בתחום המושב היהודי. קיבל חינוך מסורתי וכללי ולמד בגימנסיה. כבר בצעירותו פרסם ביקורת ומסות ספרותיות בעיתונות העברית. בשנת 1913 ביקר לראשונה בארץ ישראל. ב-1918 נישא לחיה בת אריה ליב גוטמן, ולזוג נולדו שני בנים: שמואל ויעקב. ב-1920 עלה לארץ והצטרף לקיבוץ הראשון של השומר הצעיר. בין השנים 1922-1952 שימש ראש מחלקת הנוער והתעמולה בקרן קיימת לישראל, ופרסם חוברות הסברה ציונית. השתתף במספר קונגרסים ציוניים כנציג הקק"ל. פרסם מאמרים רבים, מהם ב"העם", "השילוח", "הפועל הצעיר", "מעברות", "ראזסווייט" ועוד. (מתוך ויקיפדיה)

ורקוביץ א' מנחם אב תרח"ץ
(1937)

שלום לך, שרה!

שלשום קיבלו מכתבך מכ"ה
בתמוז.

בשבוע העבר שלחנו לך מכתב
מפורט ע"פ כתובתך הישנה.
אם לא מסרו לך, תפני שמה
ותקבליהו. יותר חדשות
מלבד אלה שבמכתב לעת
עתה אין.

אשר למצב בפולניה:

לפני חודש הופיעה גורת
ה"אורבניסטיקה": השלטונות
החליטו ליפות ולהדר את
מראה הערים בכלל והבתים
בפרט. בכל עיר ועיירה הולכות
ועדות, בודקות כל בית וכל גדר.
מצוות לתקן ולשכלל והרבה
בנינים מכריחים להרוס מתוך
נימוק אסתטי. פה מצווים
להרוס רפת, שם מכריחים
להסיר בנין נוסף יוצא דופן.
ותקנה זו פוגעת בעניים שאין
ידם משגת להקים בנין חדש.

אחרי השתדלויות של כמה
צירים (פולנים!) בסיים, דחתה
הממשלה את מפעל "ההרס"
עד אחרי הקציר בשביל
ערי השדה. בורקוביץ בדקה
הועדה את רוב הבניינים.
אצלנו לא הייתה. בינתיים
עשינו בשמניה קצת סדר
(בבית אין שום דופי). הוציאו
שברי כלים ואשפה שנצטברה
במשך השנה. עשו ספון, רצפה
ממלט. לא ידוע אם כל זה
יספק. אולם הסכנה חלפה.

האנטישמים אינם משתמשים עתה במעשי "טרוכל", אלא
משתדלים לתת מכות "כלכליות". להוציא מידי היהודים
ענפי מסחר ופרנסה שונים. חנויות המתגדרות בשלט Sklep
phrescjaisk (חנוות נוצרית) מתרבות וגם בורקוביץ ישנה כבר
"מאפיה נוצרית". אולם במקום שזקוקים לכסף היהודי,
מראים לו פנים שוחקות. זה נוגע בעיקר למקומות המרפא
והקייטנות הפולניות המתעשרים על חשבון המצב המתוח
במקומות המרפא באשכנז ובסודטים.

בשבוע העבר בקרתי ברובנה ובאלכסנדריה. בבית הדוד
מתארחות בנותיה של קריינדל סימעי. הבכירה בת 16, מתלמדת
בבית הספר למלאכה של "אורט" בסרני. השניה בת 12. שתיהן
ילדות הגונות ונעימות.

זאב

חולאות למחבו

יזכור ליהודים שנרצחו על ידי הגרמנים, בשאצק

שאצק בוערת

מאת: שלמה פרגל

מיידיש: ציפי קרליץ

האדמה ספוגה בדם המתים תלושי איברים. האיכרים בידיים מגואלות בדם, בקבר אחים קברו אותם.	אישה צעירה, ברחוב מתה מוטלת, משדה המת תינוקה החי יונק.	בוערים הבתים, מלהבות השמים מאדימים. יהודים רצים ברחובות, גרמנים למוות בהם יורים
שם ליד האגם, האדימו המים מדם, עץ צומח ולו פרחים שעלו מיהודי שאצק המתים, הקבורים בקבר האחים .	נשים וילדים מתים נערמים גברים שכובים על אבנים הגרמנים ברובים את עצמותיהם מנתצים.	יהודים ברחובות נופלים, ילדים מרוטשים פזורים. נשים מוטלות, מתות, כלבים בבשרן נוגסים.
אלוהים מדוע זנחת אותם מדוע נולדו? הגרמנים הרוצחים בהם ירו וחייהם אבדו.	הגרמנים תופסים ילדים יחד אותם מעמידים הרוצחים ברגליהם אווזים ולתוך הלהבות הבוערות משליכים.	איכרים, מקלות בידיהם, מכים ביהודים והגרמנים, אווזים רובים, אחריהם דולקים.
פתח שערי השמים בגן עדן תהא מנוחה לנשמותיהם ותן להם חיים חדשים.	הנה מובילים יהודים, נשים וילדים אל מותם. על גדות האגם האדמה מאדימה מדם.	צרחות מחרידות עולות מילדים ואימהותיהן הדלות, כבני בקר שחוטים הינם מוטלים.
	הצעקות, הבכי - הלב נקרע הגרמנים בהם יורים. היהודים נופלים דמם אל המים נשטף.	יהודים התרוצצו הצלה ביקשו. הגרמנים וסוסייהם את גוויותיהם רמסו.

**יזכור אלוהים את נשמת האימהות, האבות והילדים, הזקנים והזקנות
- כל היהודים מהעיירה שאצק
שהומתו - שנהרגו שנשחטו שנשרפו שהוטבעו ושנחנקו על קידוש השם.**

מזלאזנה לבית אלעזרי קורותיה של משפחת שליפשטיין מאת: ד"ר חיים שלו - שליפשטיין

1914 מהכפר אולקסנדריה (באוקראינה) אלכסנדריה Aleksandria (בפולנית) בקרבת רובנה, והצטרף לבית סבתא. לזוג הצעיר נולדה תינוקת שנקראה אידה. כל המשפחה חייתה עם סבתא עד שהגיעו שמועות על התקרבות הגרמנים לאוקראינה ביוני 1941. השלטונות הרוסיים העמידו לרשות היהודים, שהיו מעוניינים לברוח למזרח, רכבת מיוחדת. דודי שמחה ואחיותיו הצעירות, ינטה, סלבה ולובה, יחד עם אבי יצחק והתינוקת אידה החליטו לברוח למזרח לכיוון רוסיה. סבתא שרה, הבנות רייזל, איטה ומשפחותיהן, יחד עם אשתו ובנו של שמחה החליטו להשאר בכפר באוקראינה. בדרכם ברוסיה נפרדו בני המשפחה. שמחה

משפחת חיים ושרה גורודצר חיו בכפר קטן בשם Zlazne בחבל ווהלין שבאוקראינה, בקרבת רובנה. בתמונת המשפחה משנת 1926 לערך נראים סבא חיים גורודצר וסבתא שרה זינק-סילברמן יחד עם 6 מתוך 8 ילדיהם. שני ילדיהם הבוגרים היגרו לארה"ב דרך קנדה, גיטל בשנת 1924 ויענקל בשנת 1926. סבא חיים שהיה בעל נכסים בכפר נפטר בשנת 1935 והוא בן 70, סבתא שרה נשארה בכפר עם ארבעת הילדים הצעירים, שלוש הבנות והבן שמחה. הבנות נישאו ועברו לישובים שכנים.

בשנת 1938 אימי ינטה, ילידת שנת 1920 התחתנה עם יצחק שליפשטיין, יליד

משפחת גורודצר חיים ושרה בזלאזנה (~ 1926)

שרה אחורית מימין לשמאל:

רייזל - 1910
ינטה - 1920
סבא חיים - 1885
שמחה - 1914
איטה - 1912

שרה תחתונה מימין לשמאל:

לובה - 1924
סלבה - 1922
סבתא שרה סילברמן

יענקל - 1900 וגיטל - 1908
כבר באמריקה (היגרו) 1924-1926

הורי יצחק וינטה עם בתם אידה

כ-6 שנים, הגיע יצחק למחנה העקורים GOLDCUP בו שהו אשתו ונדה ואחיותיה. שם התקיים האיחוד המחודש ביניהם. הסתבר כי לאחר פציעתו ושחרורו מהצבא, העביר יצחק את ימיו בנדודים באזור מוסקבה עד תבוסת גרמניה וחזרתו למרכז אירופה.

ב 3.5.1947 נולדתי אני בקאסל בגרמניה. את מחנה העקורים GOLDCUP בגרמניה עזבו הורי יחד איתי, בנם התינוק והחלו במסע חציה רגלית, בלתי לגלית, של האלפים בדרך לאיטליה. הפעילות נעשתה בסיוע אנשי הבריחה. לחציית הגבול בלילה היו מרדימים את התינוקות, אותי כנראה הרדימו יותר מדי.

ב 24.11.1947 כשאני בן כחצי שנה הגענו ל Milano ומשם ב 2.1.1948 הועברנו למחנה עקורים ב Rivoli.

להורי היתה אפשרות בחירה לאן להמשיך: לישראל או לאמריקה, שם היתה לאמא משפחה רחבה. ממסמך של ארגון (INTERNATIONAL TRACING SERVICE) ITS, בו נדרשו לציין את כוונתם להמשיך, בחרו להגיע לארץ ישראל ורשמו:

"Wants to live in a free Jewish Palestine"
במחנה בריבולי המתונו כ-8 חדשים לעליה לארץ ישראל, רק באוגוסט 1948 הפלגנו באונייה "קדמה" מגנואה שבאיטליה והגענו

התחרט והחליט לחזור אל משפחתו. בדרכו נרצח ע"י אוקראינים.

אבא יצחק גויס לצבא הרוסי. באיזור מוסקבה. נפצע בגבו ושוחרר מהצבא. שלוש האחיות והתינוקות המשיכו בנדודים והגיעו לקולחוזים חקלאיים בטג'יקיסטן במרכז אסיה. בטג'יקיסטן היו האחיות יחד והועסקו בעבודות חקלאיות מפרכות, במזג האויר הקשה וללא תרופות. הילדה אידה חלתה ונפטרה.

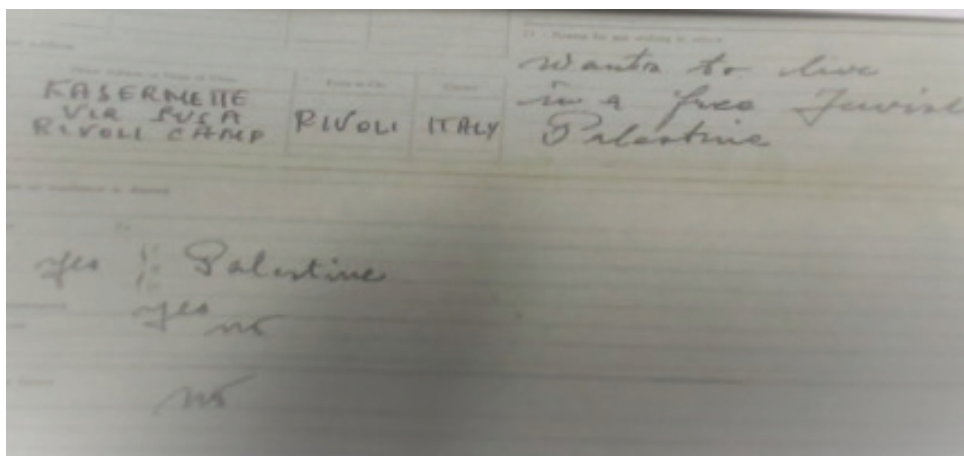
האחיות המשיכו בעבודתן עד 1945. כאשר שמעו על תבוסת גרמניה ועל תנועת פליטים יהודיים חזרה למרכז אירופה, הצטרפו גם הן לנדידה חזרה.

מפרידתם בכניסה לרוסיה ב-1941 ועד סיום המלחמה לא היה כל קשר בין יצחק לאשתו ינטה. בדרך חזרה פגשו שלוש האחיות פליטים יהודים רבים. בכל הדרך המשיכו לשאול ולחפש את יצחק בעלה של ינטה.

שלוש האחיות הגיעו לגרמניה לאיזור האמריקאי, למחנה עקורים בשם GOLDCUP ליד קאסל במדינת HES LICTENAU. במחנה זה נפגשו עם בני משפחה מוהלין ועם פליטים יהודים מוהלין.

יצחק חזר גם הוא לגרמניה למקומות ריכוז של פליטים יהודים, שם שאל וחיפש את אשתו ומשפחתו.

בתאריך 9.8.1946, לאחר פרידה של

העובדים הראשון במדינה החדשה - מושב בית אלעזר, הרחיבו את משפחתם בעוד 3 ילדים ועבדו קשה בחקלאות עד יומם האחרון. המשפחה שהקימו הייתה מקור גאוותם ואותה ניתן לראות בצילום הבא:

ב 20.8.1948 לנמל חיפה. הורי הגיעו לארץ חסרי כל. מעולם לא התלוננו על תהליכי הקליטה שעברו, תמיד שמחו שהגיעו לארץ ישראל לאחר 6 שנות תלאות ונדודים בזמן המלחמה. בארץ היו שותפים לייסודו של מושב

משפחת שטייטלין

החיים בקיבוץ הכשרה בפולין – לקראת עלייה לארץ ישראל

מאת: בת ציון (טורצ'ניוק) שושני ילידת רוזישץ 1914

ידה התינוק. היא קראה לי ואמרה שצריך לנקות את הבית, לנקות את התרנגולות ולבשל לחם. היה שם תנור עצים. לא היה לי שמץ מושג איך ומה לעשות. בעלת הבית בקשה שאביא את העופות ליד המיטה, והיא תראה לי איך לנקות. היא אמנם הסבירה לי איך ומה לעשות, אבל אני לא הצלחתי. לא ידעתי איך להדליק אש בתנור. התחלתי לנקות ולמרק הכול. בכיתי כל היום ולא אכלתי. דמעותיי וודאי עלו לריבוננו של עולם, וגם הוא לא יכול היה לעזור לי.

עבדתי עד מאוחר בערב. הבעל חזר מבית הכנסת, והאוכל לא היה מוכן. בינתיים החבר'ה בפלוגה ראו שאני לא חוזרת וחשבו שקרה לי משהו. הם באו לחפש אותי, וביניהם הייתה בחורה שידעה בדיוק איך מבשלים ומסדרים. היא הפשילה שרוולים, ובעזרתי הבעירה אש בתנור, שמה את העופות בסיר, וכעבור שעה היה הכול מסודר ומבושל. הגשנו אוכל לבעלי הבית וחזרנו לפלוגה. כל כך הרבה דמעות לא שפכתי בחיי כמו באותו יום.

את ערב ראש השנה חגגנו בשירה ובריקודים עד אור הבוקה. אז עוד היה לנו מה לאכול. עברו החגים, התחלנו להסתובב ברחובות לחפש עבודה. לצערנו אף אחד לא נתן לנו עבודה. רק חבר אחד עבד, ואנחנו כולנו הסתובבנו בעיר ואחר כך הלכנו לבית הכנסת להתחמם על יד התנור. תלמידי הישיבות באו לבית הכנסת להתפלל. הם עמדו ליד העמודים, התפללו וכל פעם זזו קצת עד שהגיעו אל התנור. אז התפתחה שיחה בינינו, שיחה ערה וחברית. הם היו מאוד נחמדים. הוריהם רצו שילמדו בישיבה, אבל הם העדיפו לשוחח איתנו

בסוף חודש אוגוסט 1932 קבלתי אישור ממרכז החלוץ לצאת להכשרה, או יותר נכון להקים פלוגה (קבוצה) בעיירה קורץ שעל גבול רוסיה. קורץ הייתה עיירה שרוב תושביה היו יהודים. היו בה סניפים של התנועות גורדוניה, החלוץ, החלוץ הצעיר, השומר הצעיר ובית"ר. היו בה 27 בתי כנסת, שלוש ישיבות וגם בית ספר "תרבות". כשהגעתי לקורץ מנתה הפלוגה 12 חברים וחברות. אני הייתי הצעירה ביותר והיחידה שידעה עברית. כעבור חודש הגיעה עוד חברה בגילי ואף היא ידעה עברית, ובסך הכול כללה הקבוצה 24 חברים וחברות.

אף אחד מאיתנו לא ידע בדיוק איך מנהלים קיבוץ הכשרה, ולא באו להדריך אותנו. קיימנו אסיפה והחלטנו שמוסרים הכול לקומונה, אין רכוש פרטי, לא מקבלים חבילות או כסף מהבית ואסור לאכול, או אפילו לשתות כוס תה אצל המעבידים. אם מישהו יתפתה וישתה כוס תה בעבודה, יסולק מהקיבוץ. כולם הצביעו בעד, ושמרנו בקפדנות על הכללים. בחרנו בוועד הקיבוץ והתחלנו לחפש עבודה. התחלנו להדריך בתנועת החלוץ הצעיר, אבל עבודה לא מצאנו. לקראת ראש השנה ויום כיפור ניקינו את רוב בתי הכנסת בעיירה, ושלוש חברות עבדו אצל כמה משפחות כעוזרות בית. ממש בערב החג הגיע לקיבוץ בריצה אחד התושבים וביקש חברה לעבודה. אשתו ילדה בלילה, ואין מי שיכין הכול לחם. שאלו אותי אם אני יכולה לעשות זאת. אמרתי כן למרות שלא היה לי מושג בעבודות בית ובבישול.

באתי לשם וממש חשכו עיניי. הבית הפוך, שתי תרנגולות שחוטות מונחות על הרצפה במטבח, בעלת הבית שוכבת במיטה ועל

שאר הדברים נחזיר". כולם שמחו לרעיון הזה. שמנו את החבילה באמצע החדר ופתחנו אותה. כפי שאמרתי, היו בה אזני המן, עוגות שונות, קפה, קקאו, סבון רחצה לבחורות, סיגריות לבחורים וגרביים לכולם. היו גם 25 זלוטה (כסף פולני). ההחלטה הייתה מהירה. את הכסף לוקחים כהלוואה וקונים קמח לאפיית לחם, הסבון, הסיגריות והגרביים יוחזרו. כמובן שדבר לא הוחזר. פרסנו את העוגות, חלקנו את "האזני המן" והכנו קפה. שתינו, אכלנו ורקדנו כל הלילה מסביב לחבילה.

מיד אחרי פסח הוחלט לפרק את הפלוגה, ואנחנו התפזרנו לכל מיני פלוגות קיימות. רק בסוף 1934, אחרי תלאות רבות, הגעתי לארץ ישראל, הצטרפתי לקבוצת חוגים והקמנו את קיבוץ בית השיטה.

במקום ללמוד. כך נעשינו ידידים טובים. לפנות ערב חזרנו הביתה רעבים. היו רק תפוחי אדמה מבושלים ומשקה ציקוריה בלי סוכר. על התקרה הייתה תלויה קוביית סוכר. הסתכלנו עליה ושתינו כאילו המשקה מתוק. כך העברנו את הזמן, וחג פורים התקרב. יומיים לפני החג קבלתי חבילה ענקית מהבית. שני בחורים הלכו אתי לדואר להביא אותה. הוחלט מיד שמחזירים את החבילה מבלי לפתוח אותה.

כבר שבועיים לא ראינו לחם, והחבילה עומדת בפינת החדר. לכולם ממש נוזל ריר מהפה מהצצה על החבילה. פתאום הבריק בי רעיון. אמרתי: "חבר'ה, אני מציעה לכם לפתוח את החבילה ולראות מה יש בה. אם יש בה עוגות ואזני המן - זה מותר לקבל. בפורים זו מצווה לקבל משלוח מנות. את

יושבים: דב והניה טורצ'ניוק, ביניהם הבת הצעירה שולמית.
עומדות (מימין לשמאל): פנינה, הדסה ושושנה.
בת ציון כבר הייתה אז בישראל. זו התמונה שהם שלחו לה.
בגב התמונה כתב סבא בעברית:
"למזכרת נצח לבתנו ואחותנו היקרה והאהובה הרחוקה מאתנו מרחק גיאוגרפי וקרובה ללבנו מאוד מאוד ההורים והאחיות."
אין תאריך, נראה לי בשנת 1936.

משפחת טורצ'ניוק לפני האלחאה

לזכר דב והניה טורצ'ניוק

משפחה מופלאה

מאת: דוד קרימלובסקי, בעקבות מותה של הניה בשנת 1977

מתוך הספר: אימי, פנינה קורן; דפי עדות, מאת: טובה פרידלנד, 2020. עמ' 25-27.

בשחרית, גם במוסף וגם קרא בתורה. היה לו קול ערב, עמוק ומרשים ביותר. תפילתו-זמרתו הרעידה כל לב.

הפכתי לבן-בית קבוע של הניה ודב ז"ל. היו להם ארבע בנות יפהפיות. הבכורה, החמישית - בת ציון, כבר הייתה אז בארץ. בית ה"טורצ'ניוקים" היה אז הפתעה גדולה. אני, שרגיל הייתי בלודז' להימצא בחברה נאורה ומתקדמת - לא העליתי על דעתי למצוא בכפר נידח באוקראינה - בית כה אצילי, תרבותי וציוני. היו שם ארונות ספרים, ספרי קודש וחול; ספרים, ירחונים ועיתונים ביידיש, עברית ולועזית. היה זה בית פתוח לכול, מכניס אורחים ורב חמימות.

דב היה איש משכיל, בר-אורין, איש שיחה נפלא ובר-פלוגתא חריף מוח. בילינו את הזמן במשחק שחמט, שהיה בו מומחה גדול, בוויכוחים מתמשכים על נושאים שונים וכן בשירה. כאמור אהבו בני הזוג הניה ודב לשיר, ואליהם הצטרפו הבנות. למרות החרדה לבאות והעצב בלב, השתפכה מדי ערב שירה ערבה דרך החלונות הפתוחים אל מרחבי השדות.

כעבור זמן מה, עם התקרבות המערכה, נאלץ הייתי לעזוב משפחה מקסימה זו ולנדוד הלאה, לברית המועצות. בינתיים הגיעה לעיירה הסמוכה חברתי, שנשארה עד אז בפולין. כאשר נודע הדבר להניה, שלחה היא מיד לחברתי סכום כסף, באומרה שאני הוא זה שהשארתי לה זאת. האמת היא שלא הייתה לי פרוטה לפרוטה בעת שעזבתי. כך

כאשר התחילה הבריחה הגדולה מפולין - עם ראשית הפלישה הנאצית - הגעתי אני, צעיר יהודי מלודז', אל העיירה רוזישצ'ה, בתחום אוקראינה הסובייטית. היהודים קיבלו אותנו יפה, עם לחמניות טריות ומנות בשר. אך לאחר ימים מספר, בגבור זרם הפליטים, אזלו המזון ומקומות השיכון. למנת מרק חם צריך היה לחכות שעות בתור.

ואז הופיע בעיירה יהודי כפרי, דב טורצ'ניוק, והציע לוועד העזרה לקבל לכפרו כמניין פליטים. גם אני הייתי בין הזוכים. הפליטים חולקו בין תושבי הכפר היהודיים. אני נתקבלתי לביתו של חותנו של דב, בעל אחוזה אמיד, ר' משה אוקסמן. היה זה יהודי גא ותקיף - מאותם הטיפוסים המופיעים בתיאורי ביאליק ושניאור ואחרים.

מפי השכנים שמעתי איך נקלע דב טורצ'ניוק לכפר הזה. הוא היה בצעירותו מורה, בוגר ישיבה ומוסמך לרבנות. בברחו מפני שלטונות הצאר, שחיפשו אחריו, מצא מקלט באחוזה האוקסמנים כמורה לילדים. כאן נתן עינו בתלמידתו הבכורה, בת השלוש-עשרה, הניה היפהפייה. חמש שנים תמימות חיכה לה דב, עד שהשיג את ידה למרות התנגדותו העיקשת של אביה, שהועיד לבתו חתן אחר, בעל ממון ומעמד, ולא מהפכן גולה.

הייתה זאת תקופת ה"ימים הנוראים" - כאשר הגעתי לכפר. כאן זכיתי למעמד של תפילה בציבור שלא אשכח לעולם. בעל התפילה היה דב. הוא עבר לפני התיבה גם

השנים האלו לא חדלה לחפש אותנו.
להניח ז"ל הייתה נשמה טהורה. היא הייתה
אחת מצדיקי העולם. כל שעשתה - היה
בחוס לב, בכנות ושלא על מנת לקבל פרס.
הייתה אוהבת אדם, כל שנברא בצלם.
כבוד לזכרה!

דב ושתי בנותיו, הדסה ושושנה, נרצחו
בידי בני עוולה אוקראינים בעת שהסתתרו
בבונקר ביער.
הניה ושתי בנותיה הצעירות, פנינה ושולמית,
ניצלו ע"י גויים שונים שהסתירו אותן
במהלך שנות המלחמה ועל כך קבלו את
אות חסיד אומות העולם.
שלושתן זכו לעלות לארץ והקימו כאן
משפחות לתפארת.

חזרה הניה ושלחה לחברתי סכום כלשהו
מספר פעמים.
לאחר זמן מה שבתי למקום, מצאתי את
חברתי מחכה לי ונישאונו. אז הופיעה הניה
והזמינה אותנו לבלות את ירח הדבש
בביתם. הימים היו אז ימי מחסור ומצוקה.
למרות זאת, זכור לי איך טיפלה בנו הניה
במסירות ובדאגה, כאלו היינו ילדיה ממש.
לא היו לנו מילים אז להודות לה, ואין לנו
מילים עתה לתאר זאת.
לאחר שעזבנו, המשכנו לקיים קשר מכתבים,
והמכתבים היו תמיד מאלפים, מדריכים
ומורי דרך בהמשך חיינו הקשים.
לאחר השואה הנוראה איבדנו הדדית את
עקבות הזולת. רק לאחר שנים רבות גילתה
אותנו הניה באמצעות בתה שולמית. כל

מצבה לזכר קהילת רוזישצ' ווהלין והסביבה בבית העלמין חולון דרום

מספד לאימי זיוה גורודצר מרפאלובקה שבאוקראינה

מאת: רותי פיין

פורסם בספר: כאן ביתי כאן נולדתי, מאת רותי פיין, הוצאה עצמית, פברואר 2020. עמ' 7

אימא נפטרה ב-25 לאוגוסט 2012. אלו דברי ההספד שנשאתי על קברה:

**ואפילו אין מילים,
אפילו אין הספדים,
שיוכלו לתאר את חייה,
את כולה.**

ונרצחו. מיד לאחר הירצחו מיהרו הורי אמי, אברהם ורחיה, לאפות לחם, צידה קטנה למחבוא. מצאו מחסה מתחת לביתם, מפחד הגרמנים שעברו אז מבית לבית וותרו אחרי יהודים והרגום. שרה'לה, אחותה הקטנה של אימא, אז רק בת שש, לא אהבה את מקום המחבוא ומצאה הזדמנות להימלט אל מחוצה לו, אל האור, אל החופש. סבתא חיה רצה אחריה. הסיכוי של השתיים היה קלוש. הן נתפסו על ידי הנאצים ונרצחו. בחצי הלילה עזבו אמי זיווה, אחותה יפה'לה ואביהם אברהם, את המחבוא. בהסתר, ללא קול, ללא פרידה. שתי חלות, שנאפו על ידי אימם חיה, שכבר הייתה בין המתים, בידיהם. השלשה נמלטו אל היער בדרך לא דרך. "לחיות", כך סיפרה לי אמי אחרי שנים. "רצינו לחיות".

הם הצטרפו לפרטיזנים שהכירו את סודות המסתור של היער. בלילות היו חופרים בורות בגודל גופם ונכנסים לתוכם, מכסים את עצמם בעפר ועלים ומוצאים מרגוע זמני בחסות החושך. כדי לשרוד היו מתגנבים מן היער במשמרות, בשעות בין הערביים, ומנסים מזלם בקרב גויי האזור. אחדים מהם השליכו לעברם מעט מזון. באחת הפעמים אמי נתפסה, ואיש הגסטפו ציווה עליה לגשת לעץ הקרוב על מנת שיוכל לירות בה. אימא לא הסירה את מבטה

אימא זיוה נולדה ברפאלובקה בשנת 1926, בעבר עיר פולנית שהוכרזה כריבונות רוסית לאחר פלישת הצבא הרוסי בשנת 1939. בתקופה זאת הגיעו אליה פליטים יהודים ממערב פולין. ביולי 1941, אחרי מבצע "ברברוסה", נסוגו הסובייטים והשלטון הועבר לידי האוקראינים.

ההיסטוריה הפרטית של משפחתי צועדת יד ביד עם זו המוכרת לנו מספרי ההיסטוריה הלאומית. בני משפחת אמי היו דתיים אורתודוקסים אשר חינו את ילדיהם במיטב המסורת היהודית. בבעלות המשפחה היה בית חרושת לעורות, אך במקביל נודעו אנשיה בפעילותם הציונית ובארגון עליות לארץ ישראל.

אברהם, אביה של אימא, היה בתחילת דרכו העצמאית סוחר עצים, ובהמשך, בעליה של טחנת קמח. הוא נודע באדיבותו. אימא העריצה את אביה. הוא היה הגיבור שלה. כשהייתה מדברת עליו עיניה זרחו.

אימא הייתה אישה בעלת רגישות אנושית יוצאת דופן, שהטיבה להעביר רגשות חמים מבעד מבטה, הבעתה וצליל קולה. סבא של אימא היה אחת הדמויות המוכרות בקרב הקהילה היהודית בעיירה. איש אמיד ונדיב ולא רק לבני קהילתו.

ציוני משולהב ופעיל היה. כשפרצה המלחמה ההיא היה הסב מבין הראשונים שנתפסו

ואחותה יפה'לה, אז בת שמונה, להיפרד מן המתים שהותירו מאחור, להגיד שלום לאימא חיה, לאחות שרה'לה, לכל אלה שהיו ואינם. אימא הסתכלה לעבר השמים הרחבים. באופק הקרוב ראתה את וניה החלבן מוביל חלב עם סוסו, כאילו כלום. הזוועה התרחשה והעולם כמנהגו נוהג, ותחת השמים העצומים, בדומיה, בשקט, בכאב לא יתואר לאדם..., הפכו השתיים כה קטנות, כה אבודות.

ואז אימא אמרה: "נלך לישראל שם לא הורגים יהודים. נלך למולדת שלנו, כי אי אפשר להרוג יהודים."

אמי הייתה אישה יוצאת דופן. היא גדלה בבית דתי והייתה לאדם נאור, פתוח, רחב אופקים. בילדותה הייתה לה חברה נוצרייה בבית הספר. "באחד מערבי חג המולד", סיפרה, "נעלמתי מהבית והלכתי לעזר לחברה לקשט את עץ האשוח." הוריה לא ידעו איפה היא ודאגו מאוד. כשחזרה, התנצלה. למה עשית זאת אימא? שאלתי אותה פעם. "הייתי סקרנית, ביקשתי להבין גם את המורשת של חברתי, אהבתי אותה, ואת האורות".

אמי נולדה עם סקרנות לחיים, עם עוצמות של אהבה, ערנות, דינמיות ואנושיות מדבקות.

אנשים שדיברו אתה, חשו מיידית את האנושיות שהקרינה, את תחושת הקרבה האינסטינקטיבית, את האהדה של אדם לאדם, ללא הבדל גזע, דת ומין, ללא אמונות טפלות, ללא מלחמות. היא נהגה לומר לא

פעם ש "החיים הם אהבת איש לרעהו." אימא עלתה לארץ דרך פולין, עם קבוצת יהודים. במעברם דרך פולין שוב ניסו להתנכל לחייהם. הם המשיכו לאיטליה ומשם עלו על האנייה "תאודור הרצל", שכמעט הביאה אותם לחוף מבטחים, אך שם נעצרו על ידי חיילים בריטים ונשלחו

מהחייל הגרמני, לא סובבה את גבה אליו, נעצה את מבטה הכחול, העמוק לעברו והתחננה על חייה: "אל תירה בי בבקשה, אל תירה בי בבקשה, אני רוצה לחיות!" בכל האנושיות שבה, בכל הקסם שהיה בה, בכל הרצון לחיות. איש הגסטפו הפך ברגע ההוא לאדם, לבן אנוש. כדי לצאת ידי חובתו חבט בה בקת הרובה. היא איבדה את הכרתה למספר דקות ואחר כך התעוררה ושבה ליער, רעבה אבל בחיים.

כך שרדו שנתיים ביערות, בקור מקפיא של מתחת לאפס, רעבים, לעיתים חולים, באפיסת כוחות, בתנאים תת אנושיים, בחסות היער. אני זוכרת שפעם אימא באה לבקר אותי בארצות הברית. לקחתי אותה לנן הבוטני הסמוך לביתי. היו בו עצי ענק ופרחים מיוחדים במינם. אימא, שאהבה פרחים ועצים, אמרה לי אז: "אם לא היו עצים לא הייתי בחיים היום."

לקראת סוף המלחמה גויס אברהם לצבא הרוסי. יום לפני סיום המלחמה השתתף באחד הקרבות הקשים, ובניסיון להציל חבר שניפצע, מצא את מותו. נותרו שתיים: אימא ויפה, שעכשיו היו תחת שלטון הצבא הרוסי, קיבלו את האפשרות להישאר או לעלות לארץ ישראל.

אנחנו יודעים במה בחרו... .

רגע לפני עלייתן לארץ ישראל, שבו השתיים לעיירת מולדתן, רפאלובקה, לבית שבו גדלו, למקום שהיה פעם הבית, המשפחה. "המקומיים", סיפרה אימא לימים, "אותם מקומיים שאבי נתן להם אש להתחמם בחורף, קמח לאימהות וילדיהן, לא פעם חינם אין כסף, אמרו לנו שאם נישאר, הם יהרגו אותנו". אמי ואחותה נאלצו למכור את בית המשפחה בפרוטות, סכום שאפשר לשתיים לקנות בגדים לנסיעה ולאוכל, על מנת שלא לגווע ברעב.

בטרם עזבו, יצאו אמי זיווה, אז בת 16

במונוטוניות ומוחקים עקבות
ששורטטו על החול עם כל שבר,
גל, ואיך החוף נישאר חלק מכול,
כאילו אף אחד לא פסע בו, כאילו
לא היו עקבות, כאילו לא קרה
כלום כאילו... לא היו חיים שם
מקודם.

מישהו מת!

מישהו נולד!

ואת השאר אתם בוודאי יודעים,
כי אימא נולדה ביניכם מחדש.
ועם זאת, היא נשארה אותה
אחת. אימא'לה שלי. "זיוה'לה"
שאתם מכירים. כמו זיו החמה,
תמיד מוארת, תמיד שופעת חום.

תמיד עם אהבה ענקית לכולנו.

ואני, בשם כל משפחתי, אמשך לכתוב
מילים אלה, על מנת לנצח את המוות.

שהדברים יסופרו, שהדברים יישארו לנצח.

אהרון ופיוה פִּיין

לקפריסין, שם שהו כשנתיים במחנות מעצר.
וכך אימא מספרת...

ואני רואה...

היא נשענה על גדר האבן והסתכלה על
הים הרחב, על הגלים המתנפצים אל החוף

האנדרטה לזכר הנרצחים ברפאלובקה

אתיק אתר "סטטל":

<https://sztetl.org.pl/pl/media/82661-miejsce-egzekucji-i-zbiorowa-mogila-zydow-z-rafalowki?ref=city&nid=1202>

מסע שורשים לאוקראינה מאת: אלכס גבע

בדרכנו פגשנו מספר תושבים בני 80-93 המתגוררים ליד המצבה וקיבלנו מהם ליווי צמוד עד המצבה שהוקמה לפני שנים לא רבות על ידי שלטונות אוקראינה.

המפגש עם הזקנים האוקראינים בבורמל היה מרגש.

התקבלנו בסבר פנים יפות והם היו מוכנים למסור לנו כל מידע שבידם כדי שנבין את אשר אירע בעת כיבוש המקום על ידי הגרמנים ועל רצח יהודי בורמל.

מהם שמענו את אשר אירע ליהודים בשנים 1941-2.

Anatolij Leontivic Zahorjko בן ה-93 סיפר לנו, כי הסתתר ליד ביתו שבסמוך למקום ההרג של היהודים וראה כיצד חיילים גרמנים, תוך שתיית וודקה, יורים ביהודי בורמל. הנרצחים נפלו לתוך גיא ההריגה שעל גדות האגם, הוא הוסיף שלפני מספר שנים מצאו התושבים גולגולת אדם על גדות האגם.

זמן רב תכננתי לבקר בוהלין, באוקראינה ובפולין כדי להתחקות אחר שורשי משפחתי. לפני שלוש שנים יצאתי למסע, יחד עם אחיי גדעון ודני.

המסע התאפשר הודות לסיוע שני אחים בשם סטניסלב גבל מסלובקיה ורומן גבל מפולין.

הביקור הראשון נערך בעיר לוצק, עם ראש הקהילה היהודית בשם סרגי, במטרה לקבל מידע אודות שמות בני משפחתי מהעיירה בורמל, במחוז רובנו ועל מקומות בהם נמצאות מצבות זיכרון רלוונטיות.

שמות בני משפחתי לא נמצאו בידי הקהילה היהודית בלוצק, אך קיבלנו הדרכה כיצד ולאן לנסוע, כדי למצוא את המצבה המסמנת את המקום שבו בוצע רצח היהודים מבורמל.

בהגיענו לבורמל קיבלנו הדרכה מתושבים אחדים כיצד להגיע למצבה.

2016 המפגש עם זקני בורמל

שנת 1942, הורי בעיירה באולבקיטון

שנת 1929, אביו וחבר בעיירה בורמל

ילדים וזקנים במקום. צילמנו את הסביבה הצטלמנו עם הזקנים. ראינו שהמצבה זקוקה לתיקון ולתחזוקה בדחיפות.

בימים הבאים ביקרנו גם בפולין. טרם סיימתי את חקר השורשים ובכוונתנו לבקר בעיר רובנו על מנת לאתר שמות של בני משפחתי שנספו.

לשאלתי ידע הזקן לציין את שמות ההורים ואת שמות האחים של אביו, שנרצחו שם. כמו כן, סיפר כי לפני המלחמה, אביו עבד אצל סביו.

לדבריו במהלך שנת 1941-2 הגרמנים בזזו ושרפו את כל העיירה כולל את ביתו והיום אין זכר למה שהיה לפני המלחמה.

צילמנו את העיירה, את המצבה עליה נכתבו בשפה הרוסית מילות הסבר ואיזכור לרצח

מימין למצבה
חאליס ג'א הריזה שבו נרצחו
יהודי העיירה בורמל

האחים לבית גבע,
ציד המצבה
לזכר הנרצחים מבורא

פרטיצנים ואנזאכנים יפודים

הלוחם הנועז אייזיק פירט

מאת: אברהם אפלבוים

הקדמה לראיון של העיתונאי הסובייטי ויקטור מריאנובסקי
עם הלוחם הנועז במלחמת העולם השנייה - אייזיק פירט

מבוא להקדמה

מר אברהם אפלבוים הוא המצפן והפנס שלי. אחי ואני תועים היינו ביער האפל והמסויט שהחריב את עולמו של אבינו, משה בורשטין.

בזכותו של מר אפלבוים הצלחנו להעלות מתהום הנשייה אנשים ומקומות שמלאו את חייו של אבינו.

השנים שבין 1938 עד 1945 היו עלומות עבורנו. הן הוארו, כאמור, בזכותו של מר אפלבוים.

בילקוט מס' 66, אב תשע"ז (2017) פרסמתי ראיון אודות אבי. לאחר שמר אפלבוים קרא אותו, הוא עזר לנו להרכיב את ה"פאזל", חלק אחר חלק, שבר אחר שבר.

באותו ראיון מסופר שאבינו פגש ביער ילד כבן 12 (למעשה היה בן 16). שמו של הילד היה אייזיק פירט.

הילד סיפר שיומיים לפני כן הרגו את אביו, חנו, את אמו ואת שלושת אחיו. במשך כשמונה חודשים אייזיק היה תחת חסותו של אבינו, כשהם כמעט גועים מרעב ומפחדים עד מוות.

את הילד הזה, אייזיק פירט, מתכוון מר אפלבוים להנציח. זהו הילד שאחרי שמונה חודשים, במרץ 1943, הצטרף לגדוד הפרטיזנים של קונצ'ה. בהמשך שירת בצבא הרוסי והגיע לדרגים גבוהים ביותר. הוא היה אף מועמד לקבל את עיטור הגבורה המכובד ביותר: "גיבור ברית המועצות".

אין בפי מילים להודות למר אברהם אפלבוים, שמקדיש את כל ישותו לתת חיים למה שנגדע ואבד.

אברהם היקר, אנחנו אוהבים ומוקירים אותך.

מלכה ברורמן, אפרים בשן, שי בורשטין.

בית ברפאלובקה, 2001

בית העלמין היהודי ברפאלובקה, 2001

הקדמה לראיון

בשנת 1990 יצאה מישראל קבוצה של יוצאי רפאלובקה והסביבה למסע בוהלין, אוקראינה, במטרה לעלות לראשונה לקברי האחים של המשפחות והקרובים שנרצחו ע"י הנאצים - הגרמנים ועוזריהם המקומיים. בזמן הביקור של הקבוצה במוסקבה, הצליח אחי שמואל אפלבוים שהשתתף במסע זה, להיפגש, אחרי 46 שנה, עם אייזיק פירט, חברו לנשק בפלוגת הפרטיזנים בפיקודו של איבן קונצ'ה. התארגנות יחידה זו החלה באביב 1943 ליד המושבה הפולנית הוטא צ'ובסקה בצפון ווהלין ליד הנהר סטיר.

אייזיק פירט נולד בשנת 1926 בעיירה צ'רטוריסק בחבל ווהלין שהיה תחת השלטון הפולני, היום אוקראינה. כפרטיון התמחה פירט בתחום מיקוש רכבות שהובילו ציוד אמצעי לחימה ואספקה אל הצבא הגרמני בחזיתות מול ברית המועצות, בקו סרני קובל.

על עוז רוחו והישגיו במילוי תפקיד מסוכן זה, הומלץ כמועמד לקבלת הציון הגבוה ביותר "גיבור ברית המועצות".

במפגש זה מסר פירט לאחי שמואל עותק

מודפס בשפה הרוסית של ריאיון שערך עמו העיתונאי הסובייטי ויקטור מריאנובסקי. ריאיון זה פורסם בשנת 1972 בילקוט "פודוויג" ("מעשי גבורה") בברית המועצות.

יש לציין כי מאופי הריאיון, מלבד העובדות שבו, עליהן אין עוררין, מורגש שתוכנו תואם את אוירת השלטון הסובייטי, תוך אזכור

מושגים מוסדיים כגון: "קומסומול", "מהפיכת אוקטובר", "אחוות אחים" וכדומה. עם זאת קיימת התעלמות ממונחים כגון: יהדות, גטו, אנטישמיות בתנועות הפרטיזנים וגם בצבא.

יהיה זה הזמן הנכון להוסיף כאן, כי מלבד אייזיק פירט ואחי שמואל שרתו "בפלוגת קונצ'ה" ניצולי הגטו מרפאלובקה: לייבל ובנציון זלמן (זיאמר) שורמן, הרשל קרייזה, יעקב בס - בתחום הרפואה, אליעזר - ליעזר קנטור מן העיירה ז'אלוצק, שנהרג ממוקש תוך כדי מלכודו על מסילת הברזל, רבין יעקב ואבי משה אפלבוים שעיסוקם היה תחזוקה וסיוע משקי לדרג הלוחם, וכן זוג פליטים מפולניה, האיש שימש ספר ואשתו הייתה מבשלת ואופה.

פרסום הריאיון בשפה העברית, ב"ילקוט ווהלין" מוקדש לזכרו של אייזיק פירט,

גיבור, חייל יהודי, כמעט אלמוני.

א. פירט נפטר בשנת 1997.

יהא זכרו ברוך.

יצאו מהיער.
קבוצת פרטיזנים באזור רפאלובקה, מיחידתו של איוואן קונצ'ה (בבריגדה של פידורוב, מרחב רובנו). ביניהם יעקב בס (שני מצד שמאל, למטה). רוקח ביחידת הפרטיזנים ולעת חרום - רופא, מנתח. שורת שנייה, מימין (עומד): אייזיק פירט, לוחם מצטיין

אתוק: ספר הזיכרון לרפאלובקה

הזכות להילחם מאת: ויקטור מריאנובסקי

מתוך: ילקוט "מעשה גבורה", מהדורה 19, 1972
תרגום: איגור שלמן

זה היה אחרי תקופת הגטו

מראיין: האם איוואן איבנוביץ' קונצ'ה צדק או לא?

שאלתי אינה מפתיעה את אלכסנדר פירט. כנראה לא פעם אחת שאל על כך את עצמו, לא פעם חזר במחשבותיו אל אותם הימים בהם היה עליו לעמוד במבחן כה חמור. בן שיחי מניד מהורהר את ראשו.

פירט: היה זמן, במיוחד בהתחלה, כאשר העלבון כלפי מצד המפקד צרב בליבי. החלטתו נראתה שרירותית, בלתי מוצדקת עד מתסכלת, אפילו אכזרית. אבל הימים הראשונים שביליתי בגדוד הפרטיזנים, גרמו לי לראות אחרת את המעשה של קונצ'ה. תשפוט בעצמך: תחילת 1943. הגרמנים נמצאים בתוככי רוסיה. גדוד פרטיזנים קטן מתחבא בין יערות ביצתיים של אזור רובנו, מכותר מכל הצדדים על ידי הנאצים. יש מחסור בתחמושת, כל קילוגרם של חומר נפץ חשוב, כל כדור מסתובבים שם פוליצאים, פרובוקטורים. כמה תועלת יש משני נערים שלא היו מסוגלים להביא לגדוד אפילו רובה?

זקיפי הגדוד לקחו אותם למפקדה של הגדוד בבוקר לח של חודש מרץ. הבחורים, כחולים מקור, חצו בקושי את סף בקתת העפר. האיש במדים המצוחצחים של קפיטן בצבא האדום, הביט בהם בשתיקה מתחת גבותיו הלבנבנות. עיניו האפורות הקשות לא כל כך התאימו לפניו העגולים, כביכול טובי

מזג. הוא הסתכל בתשומת לב על הבחורים, מחשבות קודרות בראשו: "למה לעזאזל אני צריך את החלשלושים האלה? זה שמעט קטן יותר, הנער עם השיער השחור, הוא בכלל תשוש. עדיף שיתחמם עם סבתא על יד תנור רוסי, ולא יארוב לנאצים מאחורי השיחים."

המילים הארסיות: "עדיף היה לך לשבת בבית במקום להצטרף לגדוד" היו מוכנות לצאת מן הפה, אבל הוא כבר יודע כי קרובי משפחתו של סאשה, כך קראו לנער, נרצחו בידי הנאצים עוד בקיץ שעבר. למרות שהוא כבר בן שש עשרה, הוא נראה כבן ארבע עשרה, לא יותר: כחוש, בפניו משתקפים צער ודלות ועיניו עקשניות.

קונצ'ה התאפק מלגלות אמפתיה ורחמים שהחלו לעלות בליבו. קולו רגוע, אפילו קר: אתם רוצים להילחם? אבל בידיים ריקות... אין לי כאן מחסן נשק, אין נשק מיותר. אבל ... הוא מהסס רגע, מתבונן בבחורים שהרכינו את ראשיהם, תוכיחו במעשה שאתם יודעים להילחם בנאצים. אם תפוצצו רכבת, אני מקבל אתכם לגדוד. לחיפוי אני נותן חמישה אנשים. רק רובה אחד לכולם עם עשרה כדורים ורימון יד. אני לא יכול לתת יותר ... בואו נגיד ישירות - אין לכם הרבה סיכויים להצלחה, אבל אין לי זכות לקחת סיכון גדול יותר.

...במשך שתי יממות הם עשו את דרכם אל מסילת הברזל. את ארבעת הקילומטרים האחרונים עברו דרך חורשת אלנוס דלילה, שקעו בתוך ביצה, זו בקפיצות מעץ לעץ.

אינו דבר מסובך. הם מכניסים את הסוללה לתוך שק ותולים אותו מעל האש. עכשיו הם לא חושבים על הנאצים שעלולים לגלות אותם, וגם לא על הפוליציאים שמסתובבים בסביבה. רק שהניחוש שלהם יתאמת!

ופתאום - ירייה ... אותה ירייה שמכיחה כי הבעיה היא בדיוק בסוללה. הנפץ החשמלי פעל לבסוף. בשק הופיע חור, ומזרועו של בן הזוג נקרעה חתיכת בשר.

אבל כל זה שטויות. כעבור חצי שעה הבחורים שוב ליד מסילת הרכבת. הם מתקנים את הנפץ החשמלי ונסוגים למחסה. האם תהיה שוב תקלה? לא, רגע הניצחון שלהם מגיע סוף סוף. גלגלי הקטר ההפוך מסתובבים בחוסר אונים, קנאק, קרקוש, צרחות, שאגות של חיילים. הבחורים מחבקים זה את זה ובוכים בדמעות של שמחה והקלה.

בגדוד לא העניקו להם שבחים. רק עיניו של קונצ'ה איבדו את ברק הפלדה, התרככו. אנחנו מקבלים אתכם לפלוגה של חבלנים, אמר בקצרה, המפקד שלכם הוא ולדימיר איליאסוב. מובן?

פירט: אינני יכול לחשוב בלי כאב שלעולם לא אראה את האיש הזה. ראיתי הרבה אנשים נועזים וחסרי פחד בין הפרטיזנים, אבל מעולם לא ראיתי אדם אמיץ כמו ולדימיר איליאסוב. הוא היה מפקד זוט שבימי המלחמה הראשונים נקלע לכיתור, אך לא איבד את אומץ הלב. בכל הזדמנות נלחם בכובשים הגרמנים וחסל אותם.

תמיר, גמיש כמו גפן, תמיד מרוכז, הוא שימש דוגמא ליציבות ולמשמעת צבאית. אך כאשר התעורר הרצון לרקוד או לשיר, אף אחד לא יכול היה להתחרות בו. מיד יבריקו עיניו השחורות, ימשוך בחוזקה במיתרי הגיטרה - והאדמה תרעד....

איליאסוב, בעצמו בחור צעיר, לקח את שני הבחורים תחת חסותו כמו אימא, ואף הפקיד בידי של סאשה את הזכות

לסאשה היה קשה יותר מאשר לכולם, הוא שקע בביצה עד צווארו.

לפנות ערב, כשהשאירו מאחוריהם את אנשי הליווי, יצאו שניהם, סאשה וז'ניה שירמן, אל מסילת הברזל. זה היה עורק התחבורה החשוב ביותר: סרני - קובל. יום ולילה היו מובילים בו חילות וחימוש לחזית, ובחזרה נשלח בו השלל השדוד. הנאצים לא חסכו בחיילים לאבטחת המסילה.

שני הבחורים היו אמורים להניח מוקש מגע חשמלי. רועדים מקור, מותשים מהיומיים שעברו עליהם, ללא שום ניסיון, הם התעסקו עם התקנת המוקש זמן רב מאד. כשהחלו להתרחק, הופיעה רכבת מרחוק. צריך היה להספיק לתפוס מחסה לפחות בשיחים הקרובים!

אך הביצה הזוממת משכה אותם למטה וגזלה מהם שניות יקרות. הם לא הצליחו להתרחק אפילו מאה מטרים כשהרכבת הגיעה. הם נפלו על האדמה, אבל מה זה? רעם פיצוץ לא עצר את הנקישת הקצובה של גלגלי הרכבת....

ברגע שקצה הרכבת היה מוסתר מאחורי הפנייה, שניהם, בלי לומר מילה זה לזה, רצו חזרה אל פסי הרכבת, בדקו שוב ושוב את המגעים, את חיבור החוטים. הכול בסדר! אולי זה סתם מקרה?

והכול חזר על עצמו. הריצה המטורפת עד השיחים, ההתנשפות הקבועה של הקטר - ושוב השאון המתרחק של הרכבת שלא נפגעה.

תדהמה אחזה בשניהם. כישלון? סאשה תיאר לעצמו לרגע את פניו הקרות והמביעות בזו של קונצ'ה, ויאווש התגב לתוך לבו. אי אפשר לקוות עכשיו להצטרף לגדוד. זה הכול! ניחוש פתאומי הלם בו. אולי כל הבעיה היא בסוללה הלחה? והם שוב נלחמים בביצה, נעים אל מעמקי היער. עבור אנשים הרגילים לשוטט ביער במשך שבועות, להבעיר מדורה

ראוי, לא יאכזב...".

סאשה יצא מאושר וגאה מבקתת העפר. עכשיו הוא חבר בקומסומול, הוא יעשה כמיטב יכולתו כדי להכות את האויב עוד יותר חזק, באכזריות רבה יותר.

לפני ששלח את הבחורים לבצע משימה חדשה, נתן להם איליאסוב כמה שיעורים בחבלה. "מתי הפרטיזן מניח את המלכודת שלו?" הוא שאל את סאשה בקול חמור בכוונה.

"בלילה!" השיב סאשה, "לכן אתה חייב ללמוד להתקין ולהסוות מוקשים בחושך מוחלט, בוא תנסה...".

והוא שם על עיניו של סאשה תחבושת כהה. "הצצת?" ולדימיר איים עליו באצבע, "לא! אז כל הכבוד. טוב, אל תפחד בני".

ואיליאסוב - כאילו חש את היגון העמוק שבליבו של הנער, פתח במנגינת ריקוד נלהבת.

בעצם, לא היה זמן רב לבידור, לפרטיזנים היה הרבה מאוד מה לעשות. הם היו חוטפים מכוניות ועגלות שבהן היו שולחים אנשים לגרמניה, מחזירים בהמות ודגנים ומחלקים אותם לתושבים, והעיקר, לא שכחו ליום אחד כי מסילת הרכבת סארי - קובל היא ב"טיפול" שלהם.

מדי יום היה קשה יותר למקש את מסילת הברזל. הגרמנים הפסיקו להפעיל רכבות בלילות. עם שחר היו בודקים את המסילה, אפילו באמצעות כלבים, כדי לחפש מוקשים. לפעמים הם היו מפעילים קטר ביקורת עם פלטפורמות ריקות. לכן לא הייתה תועלת רבה ממוקשי מגע רגילים, ואילו נפץ חשמלי היה חסר בגודל.

נעשה שימוש ב"טכניקה" פשוטה של פרטיזנים: המוקש הופעל באמצעות חוט שאותו משכו מהמוקש עד למקום המחסה. **פירט:** החוט הזה, או ליתר דיוק, המחסור בחוט, כמעט שיחק תפקיד קטלני לגבי, אם כי במקרה הזה קרה גם משהו מצחיק.

המכובדת ואת האחריות להיות "המספר הראשון" בין החבלנים (המונח הזה נולד בגדוד - תפקידיו של "המספר הראשון" היו להסיר שכבת אדמה עם צמחיה, לחפור בור, להתקין ולהסוות מוקשים). הוא היה הבכיר ב"זוג" אשר תפקידו היה לפוצץ רכבות של האויב.

איליאסוב הוא שהציע למזכיר ארגון הקומסומול של הגדוד, וולדיה בינצ'וק: "הבנים ראויים, כדאי לקבל אותם לקומסומול".

והנה סאשה עומד בבקתת העפר לפני חבריו, מה עליו לספר להם? על מצוקת הרעב בילדותו? על אביו שעבד קשה מאד כסבל ברכבת כדי לפרנס את משפחתו? כמה עלבונות ועוולות סבל סאשה מחבריו היהירים בבית הספר, בניהם של "אדוני הארץ, ה"פאנים" המקומיים, על כך שדלת העם ואנשי העמל בירכו בהתלהבות את בואם של החיילים הסובייטים המשחררים ב-1939, והוא שמע לראשונה את המילה המחממת לב "טובאריש"? אילו היה לו זמן, הוא היה נזכר ביום שבו ממש השתכנע שהשלטון החדש דואג לבחורים פשוטים כמוהו. בשביל שמונת הנערים מהעיירה נובי צ'ארטורסק, שסיימו שבע שנות לימוד בבית הספר וביקשו להמשיך בלימודיהם, לא רצו השלטונות של פולין הפאנית לפתוח כיתה ח'. אחד החיילים הסובייטים, שבילה את הלילה בבית הוריו של סאשה ושמע על כך, הציע ללא היסוס: "תכתוב למוסקבה. בוודאי יעזרו לכם".

כמה הופתעו סאשה וחבריו, כאשר שבועיים לאחר מכן, בתגובה למכתבם, מהבירה של "הכוכבים האדומים" הרחוקה, הגיעה הפקודה לפתוח את כיתה ח'...

אך אין זמן לספר על זה עכשיו. חוץ מזה רבים מן הפרטיזנים הצעירים מכירים את סאשה היטב עוד מהתקופה שלפני המלחמה. "לקבל, לקבל," נשמעים קולות "הוא בחור

לא הרחק, ניסו להעיר אותי. התעוררתי בזמן. רכבת צבאית עם ציוד התקרבה במהירות גבוהה. רוח עז אחזה בי. מבלי לדעת למה, קמתי על הרגליים ומשכתי חזק בחוט. הפיצוץ היה נורא! הקרונות מתנגשים זה בזה, מתנפצים, מקרקשים, הקטר אפילו הסתובב ועמד לרוחב המסילה, הקיטור התפרץ ממנו כמו ענן, ונראה שהוא נע ישירות אליי. תפסתי את החוט, לא שכחתי בכל זאת, וזינקתי משם בכל כוחי ליער, אל חבריי.

דיווחנו בגאווה למפקד: "נוטרל קטר ועשרים וארבעה קרונות עם אמצעי לחימה. התנועה הופסקה ליומיים".

בחמימות נזכר אלכסנדר פירט בחבריו לגדוד. הוא מספר הרבה על המפקד איוואן איוואנוביץ' קונצ'ה, על אומץ ליבו, על קור רוח, על חוש הצדק שלו, על יכולתו לגייס אנשים; על המקשר חסר הפחד של הגדוד, ולדימיר מרטינוביץ' בקיש, ועל אשתו נדז'דה פרוקופייבנה. אנשים אלה, שגרו ברפאלובקה, היו מתיכים טי-אן-טי מפצצות אוויר, מייצרים נפצים, אוספים מידע על הכוונות של אנשי הגסטאפו והפוליצאים המקומיים ומדווחים על כך לגדוד.

המאבק האכזרי ומלא הסכנות נגד האויב יצר קרבה בין האנשים, עורר בהם תחושה של אחדות. הרוסים, האוקראינים, הבלארוסים, הפולנים, הגרמנים, היהודים, לוחמי הגדוד, חיו באחוזה. הם היו מתחלקים בלחם האחרון, באים ללא היסוס להציל זה את זה ברגעים הקשים ביותר, והאווירה הזאת של לכידות וידידות חוללה פלאים. הגדוד הקטן, מנותק מן הארץ הגדולה, השיג כלי נשק וציוד צבאי וגרם נזק משמעותי לכובשים.

בכאב לב היו הפרטיזנים נפרדים מחבריהם שנרצחו בידי האויב. בסוף דצמבר 1943 נהרג ולדימיר איליאסוב. ליד הכפר קוסטיוכנובקה הוא נתקל בלילה במארב של אנשי בנדרה. פצוץ קשה חבש את עצמו והמשיך לפגוע

פעם הטילו על ה"זוג" שלי לבצע פעולה באזור תחנת הרכבת "פולסקה גורה". כמו תמיד הלכנו עם חיפוי מאבטח - ליוו אותנו חמישה פרטיזנים בראשות איליאסוב. לאחר שעברנו בלילה עשרים וחמישה קילומטר, ניגשנו, עוד בחשכה, אל מסילת הרכבת. חיכיתי עד שפטרול נוסף יעבור (וזה קרה מידי שעה), זחלתי אל המסילה והתחלתי להטמין מוקש. פעלתי כתמיד: הנחתי את שכבת האדמה העליונה שהורדתי, על אוהל הסיירים הפרוש, חפרתי בור מתחת לאדן, שמתי שם שתי לבנים של ט.ג.ט. יצוק והתקנתי את המרעום. קשרתי לניצרה של המרעום את קצה החוט שהושיט לי השותף, ובמהירות התחלנו לזחול משם. אבל הפעם הצלחנו להשיג מעט חוט - ואחרי שהסווינו אותו באדמה התברר שהמחסה שלנו נמצא קרוב מאוד למסילה, והמקום חשוף. רק כמה עצי אשוח דקי גזע וגזומים הסתירו את "עמדת התצפית" שלנו. הגיע השחר. פתאום אני שומע דיבור בגרמנית. פטרול נוסף הגיע. הנאצים מתקרבים למקום שבו הוטמן המוקש, והלב שלי ממש קפא, האם הם יגלו?

יכולתי לראות בבירור את הפנים של הגרמנים. נדמה היה לי שענייהם מביטות ישירות אלי כשהיד שלי כבר הייתה מוכנה למשוך בחוט, בכל זאת התאפקתי. הנאצים לא הבחינו במוקש והלכו משם. כעבור כעשר דקות הגיעה הרכבת, אבל זה היה רק קטר עם שלוש פלטפורמות חצץ, בדיקה נוספת של המסילה...

רכבת צבאית עדיין לא הגיעה למקום. שעות חלפו, השמש החלה לחמם - ואז, אפילו לא נעים להיזכר, קרתה לי אי נעימות. נרדמתי. גם ככה לא היה לי הרבה כוח, ונוסף על כך ההליכה הלילית הייתה מתישה. כמה זמן ישנתי אני לא יודע. התעוררתי וראיתי שכל השוחה שלי מלאה מקלות ואצטרובלים. מתברר שחברי מקבוצת החיפוי, שהסתתרו

בצורה קפדנית ביותר, והשטח שמסביב היה חשוף, בלי עצים.

הסיירים הפרטיזנים שמו לב שעם שחר הערנות של אנשי האבטחה נחלשת. התקבלה החלטה נועזת, למקש את הגשר במהלך היום. כמה פרטיזנים, וביניהם פירט, התחפשו לפועלי שיפוצים ויחד עם פועלים אמתיים יצאו אל הגשר.

המבצע המסוכן והנועז של הפרטיזנים התרחש ממש לעיני הגרמנים. החלק הקשה ביותר שלו נפל בחלקו של סאשה. הוא היה צריך לשים בתוך הנפץ גפרור במקום ניצרה, מתוך השערה שכאשר הרכבת תעבור, הגפרור יישבר. הוא ביצע את העבודה העדינה באמת באופן מדויק, אבל מזג האוויר שינה את כל התכניות. רכבת של האויב לא עברה שם כמעט יממה, ובגלל הגשם שירד, הגפרור נרטב ולא נשבר ברגע הנכון...

יום השנה ה-26 למהפכת אוקטובר הגדולה התקרב. מרוסיה קיבל הגדוד מתנה שלא תסולא בפז. משלוח של מוקשי השהיה עם אלמנטים בלתי נשלפים. לחבלנים הפרטיזנים לא הייתה סבלנות לחכות עד שינסו את החידוש, ובלילה הראשון, שהיה ערפילי וקר, תחת גשם שוטף, יצא אלכסנדר פירט עם חבריו כדי להנחית מכה נוספת על האויב.

באמצע הלילה נשמעה התפוצצות נוראה - הנאצים איבדו עוד רכבת עם ציוד צבאי שנסעה לחזית. זו הייתה הרכבת הצבאית התשיעית שפוצצה ע"י הבחור השתקן והנחבא אל הכלים.

התשיעית? - הקולונל פירט מצטחק - כן תשע רכבות עפו באוויר, אבל מספר המוקשים שהונחו היה פי חמישה יותר. לא תמיד הכול הלך בצורה חלקה. לפעמים הגרמנים מצאו את המטענים, או שהציוד לא היה תקין. יתר על כן, על כל כישלון היינו צריכים לתת את הדין בפני המפקדים. לפעמים גם

באויבים שתקפו אותנו. ליד גופתו מצאו שישה בוגדים הרוגים.

יום אחרי יום רכש אלכסנדר פירט את המיומנויות של מקצוע החבלה. אש הנקמה התלקחה והתעצמה בליבו.

לפני מונחים המסמכים של הגדוד, דפים שהצהיבו עם הזמן, כתובים על גבי טפסים שנלקחו שלל מהמפקדה הנאצית. הם מעידים על אומץ הלב העצום שלו, על שנאתו העזה לאויב. הניסיון הקרבי של החבלן פירט הלך וגדל. רכבות עם ציוד צבאי ותחמושת, התפוצצו ומאות לוחמים נאצים שהושמדו. העיטורים שקיבל: "הדגל האדום", "הכוכב האדום", "לפרטיזן מלחמת המולדת מדרגה שנייה". כולם מעטרים את חזהו של הבחור הרזה וחסר החן.

מראיין: מהי האפיזודה מאותם ימים שנחרתה ביותר בזיכרוןך?

פירט שקע בהרהורים.

פירט: אולי המבצע לפיצוץ הגשר מעל הנהר סטיה. אני זוכר את זה, כי מעולם לא הסתכנתי כל כך ומעולם לא התפתיתי כל כך לוותר על הכול ולרסק ברימון את הנאצים; הגדוד על שם בוגון שאליו הצטרף סאשה פירט, כלל יחידה בפיקוד א. פיודורוב, פעמיים גיבור ברית המועצות. יום אחד הגיעה פקודה מהמפקדה: להוציא משימוש את מסילת הרכבת סארי - קובל למשך זמן רב ככל האפשר.

איוואן איוואנוביץ קונצ'ה התייעץ במשך זמן רב עם המפקדים. הוא, כמו תמיד, היה רגוע, דיבר באיפוק, בשקט, אך היה מורגש שחשש אוכל אותו. היה כמעט בלתי אפשרי לבצע את המשימה: פיצוץ שגרתי של המסילה יכול היה להוציא אותה מכלל פעולה למשך יום-יומיים. הקטע היחיד, אשר הריסתו יכלה להשיג את המטרה, היה גשר מעל הנהר סטיה, לא רחוק מן העיירה רפאלובקה. אבל הוא היה מאובטח ע"י הנאצים יום ולילה

בבית הספר להנדסה צבאית בקרלסהורסט; אותו בית ספר שבו, כעבור מספר ימים, נחתם הסכם הכניעה של גרמניה ההיטלרסטית.

פשיטות הפרטיזנים והקרבות ליד ברלין לא מיצו את שנאתו לנאציזם. היא תמיד קיננה בו יחד עם אהבת המולדת, עם הכרת התודה של הבן המסור לה, לאנשים, לאלה שמילאו את מקום משפחתו, שבעזרתם קיבל את זכותו להילחם ולנקום.

רגשות אלה הניעו אותו גם בשנים שלאחר המלחמה. אז הוא פינה, יחד עם החבלנים שלו, חומרים מסוכנים שהיו מפוזרים בשדות של אזור ויטבסק. ופעם, כאשר הגיע לחופשה בפולוצק, הוא חפר

בתוך ערימת חול כדי להוציא במו ידיו מוקש שאי אפשר היה לפוצץ במקום. על המשימות המיוחדות של הממשלה שביצע בשנים האחרונות, הוא קיבל את עיטור "הכוכב האדום" ושני שעונים שהוענקו לו אישית עם הקדשה משר ההגנה.

את הזכות להילחם, שקיבל פעם על אדמת אזור רובנו, נושא אלכסנדר פירט בכבוד לאורך חייו: גם בשנים האחרונות של שירותו הצבאי, בהיותו קולונל, ממונה על מסלול הלימודים באקדמיה להנדסה צבאית על שם קויבישב, וגם עכשיו, כשהוא כבר בדימוס, כמהנדס בכיר ב"מוס פרויקט 2", שעוסק בבניית מבנים אולימפיים.

זו הזכות להילחם נגד כל מה שמאיים על אושר המולדת שלנו.

א"י"ק - אלכסנדר פירט, יליד ברטורסק,

פריטין באוקראינה וקצין בכיר ב"3בא האדום" (1926-1997)

אתוך אתר בית לוחמי הגטאות
https://www.infocenters.co.il/gfh/notebook_ext.asp?book=39259&language=heb&site=gfh

אתה עצמך מתייסה כל אחד מאתנו הבין היטב מה המשמעות של כל רכבת מפוצצת של האויב עבור הצבא שלנו.

אני לא יודע אם סאשה פירט נענש על כישלונותיו. לפניי מונח צילום הפקודה של איוואן קונצ'ה, שהוצאה ביום השנה השני של הגדוד על שם בוגון, ואני רואה שהמפקד העריך כראוי את מעשי הגבורה של הפרטיזן הצעיר. לא אביא כאן את כל המילים המחמיאות שנאמרו במסמך זה. אתייחס רק לנתונים: "הוא בעצמו מיקש ופוצץ תשע רכבות גרמניות. תוך כדי כך הושמדו תשעה קטרים, 47 קרונות, 12 פלטפורמות. נפגמו 39 קרונות. 102

חיילים וקצינים נהרגו... הוגשה מועמדותו לתואר גיבור ברית המועצות..."

עם שחרור אזור רובנו החלה הקריירה הצבאית של אלכסנדר פירט. ראשית השתלם בבית הספר להנדסה צבאית, ולאחר מכן החל שירותו הצבאי בפועל. מחלקת החבלנים עליה פיקד פינתה מעברים בשדות המוקשים ליד קיסטרין, ואחר כך ליוותה את הטנקים עד לברלין. המחלקה שלו הייתה בין היחידות הראשונות שנכנסו לבירת המדינה הנאצית המובסת, וכאן, עם החבלנים שלו, נטרל הלויטנט פירט אלפי מוקשים כדי להציל את חיי הברלינאים, נשותיהם וילדיהם.

ואולי יש מן הצדק ההיסטורי בכך שהמחלקה של פירט - הבחור שהנאצים השמידו את בית אביו ואת משפחתו - נטרלה מוקשים

המדור לחיפוש קרובים מאת: רות בקי-קולודני

מתוך: רקמת משפחה (בחוט מכליב), מאת: רות בקי-קולודני, הוצאת המחברת, 2019
(עמ' 98-91).

הסיפור הודפס לפני עשרות שנים במדורי הספרות של "מעריב", ו"הארץ".

הקדמה

זכר השואה אצל הורינו כבד מאוד היה בליבם אולם רובם כמעט לא דיברו. עם זאת חלפו באוזנינו בילדותנו ביטויים כמו "גאטעניו" או "גאט אין הימל". הקריאות הללו נהגו אחרת מאשר שאר דבריהם. אמי ואחיותיה פנו לאלוהים כאילו הוא שומע אותן, או כאילו הוא יענה להן. הן קראו לו בלשון חיבה "גאטניו" כדי לרצות אותו, כאילו אם יפנו אליו כך, אכן ישמע אותן וייתן להם כוח לחיות בהווה.

כמו כן שמנו לב בלי להבין, מדוע כל יום ראשון אחרי חדשות הצהריים היו הורינו עוזבים הכול ומקשיבים ל"מדור לחיפוש קרובים" ברדיו, ושולחים שוב ושוב פניות למדור הזה ובהן שמות אחיות ואחים, מי מכיר, מי יודע.

הם לא היו מסוגלים לבטא במלים את יגונם על אובדן בני משפחותיהם, כי רצו לחסוך מבתם היחידה בת העשר את הכאב והאימה. הילדה חשה בכך ללא מלים והסברים, ובנתה לה עולם משלה ותקוות משלה. הסיפור יונק מזיכרונות ילדות בביתם של גילה ויצחק גבעתי (גרינברג) בכפר סבא, ומהפסנתר שעליו ניצבו תמונות של קרובי משפחה שלא הכירה.

על השידה, כדי שילדים קטנים לא יגעו בו (אמנם הייתי בת יחידה, אבל בכל זאת).

אף פעם לא הבנתי כיצד מכשיר הפלאים הזה עבד. כשהייתי קטנה חשבתי שכל מי שדיבר ברדיו ישב מאחורי הריפוד, אפילו הזאב של כיפה אדומה, אבל עכשיו כבר לא הייתי בטוחה בכך, למרות שמכשיר הרדיו שלנו היה הכי גדול ברחוב.

הנקישות היו מגומגמות אך עקשניות; יד של מבוגר, והייתי מוכרחה לענות, לא הייתה לי ברירה. סגרתי בחופזה את מקלט הרדיו וניגשתי לדלת. אצלנו ואצל שאר השכנים הדלת לא הייתה נעולה במפתח, כי באותם ימים לא פחדנו מגנבים ומאנשים בעלי כוונות רעות, ואני, שכבר הייתי בכתה ד', לא פחדתי להישאר לבד בבית. כשפתחת

יום חמישי אחד, כשהקשבתי לסיפור בהמשכים ב"פינת הילד" ברדיו, שמעתי נקישת רפה בדלת. נמצאתי לבד בבית. בשעה זו הייתה אימא הולכת לעזור לאבא באטליז; שוב נשמעה נקישת חלשה. לא עניתי. ידעתי שזה לא גדעון כי גדעון היה שורק, ולא נוקש בדלת, והיה מוסכם בינינו שלאחר השריקה שלו אציץ בחלון או אצא לרחוב. חוץ מזה גדעון אף פעם לא היה בא לפני שסיימו ברדיו את הסיפור בהמשכים על "אי הילדים" או על "אורה הכפולה". גם הוא, כמוני, אהב מאוד להאזין ל"פינת הילד" ברדיו.

מקלט הרדיו שלנו היה כמו רהיט עשוי עץ, שחציו ריפוד אמיתי, וחציו לוח זכוכית מלא מספרים ושמות. אצלנו ניצב המכשיר הזה

שם באמצע העיר נחל שלילדים היה מותר לשחות בו.

התקשיתי להאמין שלאיש המסכן הזה יש איזשהו קשר למשפחה שלנו. הוא נראה כל כך מוזר שהייתי בטוחה שלא ראה אוכמנייה בחיים שלו. חוץ מזה ידעתי שאם גדעון יראה שאני מדברת עם הפליט הזה, יהיה לי רע ומה.

"לא יודעת מי זה בערל", שיקרתי שוב, כששמעתי מלמטה שריקה.

האיש הניח את המזוודה המרופטת ליד הדלת, העביר את כובעו הבלוי מיד ליד, שלף סיגריה מקומטת קצת מכיס מכנסיו המגועילים והצית אותה בידיים רועדות.

"אפשר לא הוא שמסר את ההודעה ברדיו?" ביטא מיואש, אף כי לא התכוון להסתלק.

"לא יודעת. איזה רדיו?"

על השידה בביתנו, שעליה ניצב מקלט הרדיו, נמצאו גם פמוטים ותמונות שונות של אנשים שלא הכרתי. באחת מהן ניראה איש בעל זקן ארוך ולבן, ואישה שחבשה פאה יפה. כששאלתי מי הם, נאמר לי שאלה סבא וסבתא, אך הם היו סבא וסבתא רק בתמונות, לא כמו במשפחה של גדעון. כששאלתי היכן הם, לא נתנו לי שום הסברים, כאילו לא היה אכפת להם שלילדים אחרים יש סבא וסבתא אמיתיים. בתמונה אחרת, שהרקע שלה היה חום בהיר, נראתה אישה בשמלה מוצפת פרחים קטנים כשהיא מחבקת שני ילדים; ראשו של אחד מהם היה מלא תלתלים והשני חבש כובע שיער כמו כובע אמיתי של קוזקים, אבל קטן. כששאלתי מי הם, אימא השיבה שיכלו להיות בני הדודים שלי. כששאלתי מה זה "יכלו להיות", הרי הם מאוד אמיתיים בתמונות, ענתה שהם כבר אינם, ונאנחה אוי וויי איז מיר. לא הבנתי, אבל אצלנו אסור היה לשאול יותר מדי שאלות. אצלנו גם אף פעם לא היה עצוב, רק בשמחות.

את הדלת, ראיתי מולי איש קירח ולא גבוה שאפו ארוך ולחייו קצת שקועות. כשראה אותי התכופף מעט, ביקש סליחה והתבלבלתי. הוא נראה כל כך עלוב שאפילו לא פחדתי. בדרך כלל לא דיברתי עם זרים, אבל על האיש הזה ריחמתי, כי המבט שלו היה ממש מוכה. ביד אחת אחז כובע מצחייה מקופל ובשנייה מזוודה מרופטת שפיתות המתכת שלה היו אכולות כתמי חלודה.

"אפשר כאן גר בערל קאמינסקער?", שאל במבטא גלותי שהזכיר לי את צורת הביטוי של שתי בנות שהגיעו לכתה באמצע השנה. המורה אמר שצריך להתנהג איתן יפה כי סבלו הרבה במחנות. הן לבשו חצאיות עד אחרי הברכיים, כשאנחנו תמיד הלכנו במכנסיים קצרים, ונראו מסכנות, לא מתאימות לכאן, לשמש ולמשחקים הרועשים שלנו בהפסקות. האיש הקירח הזה לבש מכנסיים ארוכים ורחבים כמו שלבשו פעם. שמתי לב למכנסיים הרחבים שנולו ממש על נעליו כי הסתכלתי לרצפה כשעניתי שאינני יודעת מי זה בערל קאמינסקער.

ידעתי שהוא מתכוון לאבא שלי, אבל שיקרתי. האיש הזה ניראה כל כך לא מתאים לרחוב שלנו שפחדתי לגלות פרטים. הוא נשאר לעמוד מול הדלת כאילו לא הבין. רצתה שתיקה מפחידה קצת, לא ידעתי מה לעשות ושאלתי שוב מה הוא מחפש.

"אני חפץ הייתי לשאול על אדון בערל קאמינסקער מקובל", אמר.

טוב. לאבא שלי באמת קראו דב קמינסקי, והוא בא מקובל, עיר בגבול בין פולין ורוסיה, שהייתה בה תחנת רכבת גדולה שקישרה את פולין עם רוסיה. בעיר הזאת היה הכל: חנויות גדולות מלאות ממתקים וכל מיני מאכלים; המון אוכמניות (אבל לא כמו החמניות שאצלנו: הן היו אדומות וקטנות ולא צהובות כמו שמש גדולה וצוחקת), וזרם

בודד עם רובינזון קרוזו, וגם יכולתי ללכת עם ג'ו לחפש את לסי. ברדיו שודרה גם פינת הדקלום ומרוב שהייתי יושבת שעות ליד המקלט, למדתי בעל-פה דקלומים שונים והייתי אומרת אותם לעצמי כשלא היה לי עם מי לדבר.

גם אבא כנראה ידע שהרדיו הוא מכשיר פלאים. לרוב היה מקשיב לחדשות וכך ידע הרבה דברים עוד לפני שנכתבו בעיתון. הוא גם היה מקשיב לתוכנית אחת שקראו לה "המדור לחיפוש קרובים", והיא שודרה פעם בשבוע בצהריים, אחרי החדשות. באותם ימים היה חוזר מוקדם מהאטליו, נועל את הדלת בחדר האורחים ואסור היה לאף אחד להיות אתו בחדר פרט לאימא. הוא אפילו היה מגיף את התריסים, כי רצה להיות בחושך, כי כך מתרכזים יותר טוב, כמו בחלומות. כשהיה יוצא משם אי אפשר היה לדבר אתו, הוא היה מאוד עצוב.

יום אחד, כשחזר כך מוקדם מהעבודה, עמדתי על קצות אצבעות, והצאתי לחדר דרך חור המנועול. הרדיו פלט כל מיני שמות משונים: שינדה זיסל מפינסק, יעקב בן השל ממינסק, וזלאטה בת פייגע שגראתה לאחרונה באיזשהו גטו. שודרו שם המוני שמות מהסוג הזה, שמות שלא הכרנו בשכונה, כי השמות אצלנו היו יפים: גדעון, עמוס, נורית, דליה, זיוה, רינה, ולא כל כך משונים כפי שמסרו ברדיו. לבסוף הודיעו שזה היה "המדור לחיפוש קרובים". כשמעתי את המלים האחרונות האלה, ברחתי לעץ התות (המקום שבו הייתי תמיד מתחבאת במשחק המחבואים), ולא ידעתי מרוב עליצות פתאומית מה לעשות עם עצמי: אם אבא מחפש קרובים ברדיו, הרי הם קיימים; אולי הם לא כמו קרובי המשפחה של גדעון שבאים אליהם כל שבת, מביאים מתנות, אוכלים ומבלים בשיחות וצחקוקים במרפסת. קרובי המשפחה שלנו נמצאים

בערבי שבת, כשאימא הדליקה נרות והניחה את כפות ידיה על העיניים, הייתה פתאום מתחילה לבכות באמצע הברכה. חוץ מערב שבת יצא לה הבכי בחתונות. באמצע החופה הייתה מוציאה ממחטה מהתיק, מספיגה בה את דמעותיה ומשתדלת שלא ישמעו את היבבות שלה על אלה שלא זכו. היא בכתה כמעט ללא קול, מין בכי עמוק וחרישי, אך כולנו הרגשנו שהבכי העיקרי נשאר בפנים, ורק הדמעות שהיו למעלה נזלו, כמו מדלי מלא מדי. כשאמרו קרובי המשפחה זה לזה בתום הטקס "ניפגש בשמחות", ידעתי שחיפשו הזדמנויות נוספות לשפוך את הבכי החוצה. גם ריב וצעקות היו אסורים בבית שלנו. כשאימא הייתה צועקת או מתפרצת, היה אבא מנסה להרגיע אותה כשהוא רומז עלי, והשקט היה חוזר ומכסה את הכעס. רק כשאימא עבדה לבד במטבח, והייתה בטוחה שאף אחד לא שומע אותה, היו בוקעות מגופה, ממש מהבטן, אנחות עמוקות; אני חושבת שזה מהכעס שחיכה. אבא לא צעק ולא התפרץ אף פעם, אך נראה מבוגר ואפילו זקן מרוב ההורים. באסיפות הורים ממש התביישתי ולפעמים ביקשתי שלא יבוא ואמרתי שהזמינו רק אימהות. לא הייתה לי ברירה; עשיתי כך בגלל שמישהו שראה אותנו פעם יחד אמר: "תגידי, זה סבא שלך?". מאז כל כך נעלבתי, שהחלטתי שלא אלך יותר לצידו; מספיק שיש לי סבא רק מאחורי זכוכית, אז אני לא צריכה שגם לאבא שלי יקרה ככה.

כשאמרתי לאיש ההוא שאני יודעת על איזה רדיו הוא מדבר, שוב שיקרתי. בכלל הייתי ילדה שקרנית; כשלא נתנו לי תשובות, ולא הרשו לי לשאול שאלות, הייתי מוכרחת לסדר את הדברים לעצמי. זו הייתה גם אחת הסיבות שכל כך אהבתי את הרדיו. שם היה הכול, בכל פעם שכעסתי על אימא יכולתי לסובב כפתור והייתי לבד על אי

התחלתי לעקוב כל שבוע כשאבא הקשיב ל"מדור לחיפוש קרובים" ברדיו, אך במשך זמן רב לא אירע דבר. יום אחד החליט לפרסם בעצמו הודעה במדור הזה. הוא שלח לשם מכתב ובו פירט את שמות הוריו, שלושת אחיו, שתי אחיותיו, כל ילדיהם, וביקש שימסרו ברדיו שכל הידוע על מקום הימצאם, יודיע לדב קמינסקי בכפר סבא. אבל ממתי דב זה בערל? בעצם גם את זה ידעתי.

כשהוריי לא רצו שאבין את שיחותיהם, היו מדברים יידיש, ואימא קראה לו ברל. הם חשבו שלא הבנת, אבל מרוב שהשתמשו כל כך הרבה בשפה הזו, תפסתי כמעט הכול. טוב, אפילו שידעתי שדב זה ברל, לא התכוונתי לדבר עם האיש הזה.

אז האיש המסכן הזה החל לחשוש שטעה בכתובת, התבונן במזוודה שלו, ואמר משהו על בריחה מהמחנה, שממנו כמעט אף אחד לא נשאר. הוא דיבר כאילו לעצמו, והאפר מהסיגריה שלו צנח לרצפה, אך כששמעתי את המילה "מחנה", ידעתי שהוא איש אמיתי ולא סתם שקרן, כי נזכרתי בשתי הבנות שהגיעו לכיתה והמורה דרש שנתייחס אליהן יפה, כי סבלו מאוד במחנות. הייתי בטוחה שאבא ירצה לפגוש אותן ולשמוע פרטים על המחנה, אז הסכמתי לתת לו להיכנס הביתה (ואולי גם הביא לי מתנה במזוודה). הוא נכנס בצעדים חרישיים, כאילו כל צעד ביקש סליחה, אך בכל זאת הרגשתי שהוקל לו קצת. העזתי שוב להסתכל בעיניו, השקועות, האבודות.

ברגע שנכנס התחבר מבטו לתמונות שעל השידה, ואז קרה משהו מוזר: ראשו נע קדימה ואחורה כאילו עמד ליפול. הוא ניסה לומר משהו, אך בקע ממנו בכי נורא, קטוע, שבור, כמו מהרצפה של עצמו. אף פעם לא קרה לי שמבוגר יתפרץ לי ככה, הרי אצלנו לא בכו ולא כעסו.

במדור הזה. יכול להיות שהם עוד משחקים בשלג ויזמינו אותי, ואולי בקיץ ניסע אליהם ונגור בעיר הגדולה של הרכבות; אולי אפילו ניסע ברכבת ונגיע עד רוסיה. מרוב האושר והתכנונים שלי, קילפתי בלי לשים לב את הקליפה הקשה של אחד מענפי עץ התות שבו הסתתרתי ושרטתי קצת שתי אצבעות אבל לא שמת לי לב שזה כאב. כשנכנסתי הביתה אחר כך, שאלתי את אימא בזהירות, אם יש משפחות שהקרובים שלהם במדור ברדיו. היא הסתכלה בי במבט אפור, וחבשה לי את האצבעות ברוגז. מכל דבר, אפילו משריטות, הייתה עושה אסון גדול.

אחרי כן גדעון בא אלי. הכנו שיעורים, ושיחקנו "מונופול". אני קניתי את תל-אביב ואחר כך את טבריה, וגדעון בנה בית ספר בעכו. תוך כדי המשחק שאלתי אותו מה זה מדור. הוא לא ידע. אמרתי לו שלדעתי זה שמות של כל מיני מקומות בחוץ לארץ: כמו שכאן יש תל אביב אדומה וטבריה ירוקה, אז שם יש מדור בצבע נהדר, פראג כחולה ווילנה צהובה (על פראג שמעתי כשקראנו את "הגולם מפראג", ועל הגאון מוילנה כל אחד שמע).

"מה פתאום", אמר בפסקנות, ה"ריכוז" הזה וכל הצבעים זה רק משחק של ארץ-ישראל. מי הכניס לך רעיונות לראש?"

"הרדיו. וחוף מזה תדע לך שגם לי יש בני דודים".

"הה", פלט בטון קצת מתרברב ומתנשא,

"ממתי יש לך בני דודים?"

"מ...ממ...מהיום בצהריים".

"מה???"

"אמרו שם כל מיני שמות ואבא שלי הקשיב. זה סימן".

"כל השמות האלה הם שמות כמו הרשלה האוסטרופולי, או חכמי חלם", גיחך, הטיל הקוביות והגיע עד עפולה. אז התערבנו, כי גדעון אמר שכל הקרובים מהמדור הזה כבר מתו.

ליד הכניסה. כשנכנס, הם הסתכלו אחד לשני בעיניים ואני עמדתי בצד, נשענת על המטאטא. האיש ניסה להגיד בידיש משהו לאבא, בקול חנוק כזה, ולאחר מכן התכופף למזוודה שלו ומשך משם כובע קוזקים קטן, בדיוק כמו הכובע של הילד בתמונה על השידה. ממש בדיוק. כשאבא ראה את הכובע הזה, חטף אותו, הצמיד אותו לפניו, נישק אותו כמו משוגע ופניו זעו בצורה משונה, כי ניסה לבלום יפחות בכי. לשווא. הוא ממש התייפח, ממש, וככל שניסה לחנוק את היפחות לא יכול היה. כשראיתי את אבא שלי ככה, אבי שאף פעם לא בכה, תקעתי בכל הכוח את המטאטא במכשיר הרדיו. "לא אכפת לי מכל השקרים שלכם", צרחתי והכיתי שוב. המוני מכיתות זוכית התפזרו על הרצפה, ואני ברחתי לעץ התות.

פתאום עלה לי רעיון: הרדיו. אפתח לו את הרדיו ואז הכול יעבור. זה מה שעשיתי, אבל הוא אפילו לא שם לב, אלא המשיך לילל, יותר נכון היללות המשיכו אותו. כולו היה בור בכי. בין נאקה לנאקה ניסה לומר דבר מה, אבל לא הבנתי. תפסתי את המטאטא והתחלתי לטאטא, כדי שאימא לא תכעס על האפר. (היא לא הייתה מסוגלת לראות אפר, ואפילו לא לבטא את המילה הזו. אני חושבת שגם זה היה קשור לדברים שהסתירו ממני). התחלתי לעבור עם המטאטא הלוך ושוב, גם כדי שאימא לא תראה אפר, וגם כי לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. פתאום אבא הגיע. הוא עוד חבש את הסינר האפור של האטליון, כי בא במהירות אחרי שגדעון רץ לשם וסיפר לו שאיזה איש משונה עם מזוודה ישנה מדבר אתי

מקלט רדיו "Se פסס", מתוך:

http://www.nostal.co.il/?utm_source=rlive&utm_medium=referral

פנצחת אלסחות וקפילות בוואלין - ספרים חדשים

זאב צוק, עץ הערמונים, הוצאת ניב, 2020.

זאב צוק, כתב ספר המשלב בין סיפור חיים אמיתי של אביו יצחק קונציצקי יליד העיירה לובומל, לבין רומן היסטורי המבוסס על תחקיר היסטורי אודות הפרטיזנים בבלארוס וספינות המעפילים של ניצולי השואה בדרכם לארץ-ישראל.

הספר מוקדש לכ 10,000 יהודי לובומל שנטבחו ע"י הנאצים בין ה-2 באוקטובר 1942 ל-9 באוקטובר 1942 ובהם כל משפחת הנער ניצול השואה, יצחק קונציצקי ז"ל, אביו של המחבר.

העלילה המרתקת מספרת את קורותיו של ילד/נער יהודי בעיירה, לפני השואה, גיוסו הכפוי לצבא הרוסי, כמפרזל סוסים, מנוסתו מהצבא, עם פלישת הגרמנים, הצטרפותו לפרטיזנים ביערות ונדודיו עד מחנה ההכשרה באיטליה. ניסיון העפלה ומעצר ממושך בקפריסין עד עלייתו לארץ.

איגוד יוצאי ווהלין וארגון יוצאי לובומל סייעו בהוצאה לאור של הספר.

שושנה ברוך-אופשטיין, המאבק להישרדות,

הוצאת שורשים תיעוד משפחתי, 2020.

שושנה ברוך-אופשטיין מספרת את סיפורם של הוריה, בניה ויצחק אופשטיין, ילידי העיירה מרוויץ ליד מלינוב, בוואלין.

סיפורם מגולל מסכת ארוכה של יסורים ותלאות, מכשולים וצרות שהיו מנת חלקם עד אשר הגיעו ארצה.

בארץ חוו קשיי קליטה והתאקלמות, אך זכו לקחת בבניין הארץ וזכו לראות את ילדיהם מכים שורשים ומצמיחים ילדים נכדים ונינים.

ציפי קרליץ, עבותים פרומים, הוצאת צבעונים, 2020.

סיפורה של חנה קרופ, לבית שיינביין, (אימה של המחברת) ילידת העיירה וורקוביץ' בוהלין, אוקראינה, שגדלה בבית יהודי חם ומגונן, חוותה את אימי המלחמה ובעל כורחה הפכה לגיבורה. בשנת 1941 נכנסו הגרמנים לעיירה, והחיים הפכו לגיהנום.

חנה ובחיר ליבה, מרדכי לבית קרופ, גם הוא יליד העיירה, הצליחו לחמוק מהגטו ובמשך שמונה-עשר חודשים נלחמו על חייהם באומץ ובתושייה ושרדו! המאורעות הקשים שעברו, הניסים שחוו והאובדן הנורא של בני משפחה וחברים הותירו את נפשם פגועה לכל ימי חייהם. הספר נכתב על פי עדויות בכתב ובעל פה ומוצף חוויות ורגשות של בת לשורדים, דור שני לשואה.

איגוד יוצאי ווהלן סייע בהוצאה לאור של הספר.

טובה פרידלנד, אימי, פנינה קורן; דפי עדות, הוצאת דיסקברי, 2020.

סיפורה של האם פנינה קורן לבית טורצ'ניוק, שנולדה בכפר ברזלופה ליד רוזישץ, בוהלין, אוקראינה. הבת הרביעית מבין חמש בנות שגדלו בבית פתוח, חם, ציוני, ספוג ערכים ומוקף בני משפחה רבים.

בת ציון, הבת הבכורה עלתה לארץ ישראל בשנת 1934 ועל פי התכנית האחיות וההורים היו אמורים לבוא בעקבותיה, אך הכיבוש הנאצי ביוני 1942 טרף הכל. בני המשפחה הצליחו לברוח, להסתתר, אך רודפיהם השיגו אותם. מכל המשפחה נותרו בחיים הניה, אימה של פנינה, פנינה, אחותה הצעירה שולמית ובת ציון שהייתה בארץ. הספר נכתב על פי הדברים שפנינה סיפרה לבנותיה במשך כל השנים, מובאים בו קטעים ושירים שפנינה כתבה והוא מלווה בתמונות ובמסמכים.

רות בקי-קולודני, רקמת משפחה (בחוט מכליב), הוצאת המחברת, 2019.

רקמת משפחה בחוט מכליב נכתב לקראת מסע משפחתי להורדץ ולקובל שבו לקחו חלק בני שלושה דורות ממשפחות פיש וקולודני, כולל חיילים וסטודנטים. הספר בנוי ממכתבים, זכרונות מוקלטים, תמונות ומסמכים (תעודות וקטעי עיתונים), כשמטרתו להביא הצצה אל אלה משורשי המשפחה שנכרתו בשואה. כי בזכירה סוד המשמעות.

1993 תראות אפסרי וואלין

באר מ'ס

קן חסידות
בראש אזור